

PRZEGLĄD HODOWLANY

ROK IV
NR. 1 ::

WARSZAWA

STYCZEN
:: 1930 ::

Wiadomości o Polskiem T-wie Zootechnicznym

Cele Polskiego T-wa Zootechnicznego streszczają się w dążeniu do podniesienia hodowli zwierząt domowych przez:

- a) prowadzenie i wspieranie naukowych badań biologicznych w zastosowaniu do hodowli zwierząt domowych,
- b) naukowe badania ras zwierząt domowych, szczególnie rodzimych,
- c) gromadzenie i naukowe opracowanie wyników praktyki hodowlanej.

Organami P. T. Z. są „**Przegląd Hodowlany**“ (redakcja Warszawa, ul. Widok 3, prenumerata roczna zł. 24.—), oraz „**Archiwum Hydrobiologii i Rybactwa**“ (redakcja Stacja Hydrobiologiczna na Wigrach p. Suwałki, prenumerata roczna zł. 10.—).

Polskie T-wo Zootechniczne, prócz centrali warszawskiej posiada **koła miejscowe we wszystkich miastach uniwersyteckich**, nie wyłączając stolicy.

Biuro Sekretariatu Generalnego P. T. Z. mieści się w Warszawie, ul. Widok 3, m. 14, tel. 84—56. Godziny przyjęć 9—15, w soboty 9—13 (Konto P. K. O. 6476).

Prezesem P. T. Z. jest prof. Dr. Karol Malsburg (Dublany koło Lwowa), wice-prezesami: **prof. Dr. Jan Sosnowski**, (Warszawa), **prof. Roman Prawocheński** (Kraków) i **Dr. H. Malarski** (Puławy).

Dyrektor P. T. Z.: Inż. Tadeusz Adam Rysiakiewicz.

P. T. Z. posiada **komisję do spraw zakładów doświadczalnych zwierzęcych i doświadczalnictwa masowego**; przewodniczący tej komisji **Dr. H. Malarski**, kierownik naukowy **prof. K. Różycki**.

Polskie T-wo Zootechniczne kieruje pracą doświadczalną zwierzęcą w następujących obiektach:

- 1) Zakład Zootechniczny **Stary-Brześć** (p. Brześć-Kujawski Woj. Warszawskie), 2) Zakład Zootechniczny **Swisłocz** (Woj. Białostockie), 3) Zakład Zootechniczny **Sarny** (Woj. Poleskie), 4) Zakład Zootechniczny **Mużyłów** (p. Podhajce Woj. Tarnopolskie), 5) Zakład Zootechniczny **Kościelec** (Woj. Łódzkie)

i 6) Zakład Zootechniczny **Poświętne** (p. Płońsk Woj. Warszawskie).

P. T. Z. ma specjalną **Sekcję rybacką** (Przewodniczący) **prof. Dr. Franciszek Staff** (Warszawa).

W stanie organizacyjnym znajduje się sekcja higieny.

Przy P. T. Z. jako samodzielna instytucja, mieści się **Komitet dla spraw owczarstwa**, stanowiący najwyższe ciało opiniodawcze dla użytku Ministerstwa Rolnictwa i Spraw Wojskowych w sprawach związanych z podniesieniem krajowej hodowli owiec i użytkowania produktów tej hodowli. Kierownik techniczny: **Inż. Bronisław Kączkowski** (Kraków).

Jako autonomiczna instytucja pracuje przy P. T. Z. również **Komisja do badania sposobów racjonalizacji żywienia zwierząt gospodarskich i namiastek karm zwierzęcych** (Kierownik naukowy: **Dr. H. Malarski**).

Prosząc o poparcie siły organizacyjnej Polskiego T-wa Zootechnicznego, zwracamy się z równoczesną prośbą o abonowanie oficjalnych organów P. T. Z. oraz łaskawe pozyskanie dla zrzeszenia P. T. Z. osób pracujących zawodowo na polu hodowli zwierząt domowych i jednostek, dla których przedmiot amatorskiego zainteresowania stanowią zagadnienia stosowanej wiedzy hodowlanej z zakresu rolnictwa.

Składka roczna dla członka zwyczajnego wynosi 12 zł.

Stowarzyszenia lub organizacje samorządowe mogą być członkami wspierającymi i o ile obejmują swą działalnością obszar nie większy jak powiat, opłacają roczną składkę w wysokości zł. 50.— lub jednorazowo zł. 1000.—, zaś ciała zbiorowe o szerszym zakresie działalności opłacają rocznie zł. 100.— lub jednorazowo zł. 2000.—

Polskie T-wo Zootechniczne utrzymuje stałą łączność z analogicznymi zrzeszeniami zagranicznymi i najwybitniejszymi przedstawicielami teorii i praktyki hodowlanej zwierząt domowych.

Popierając Polskie T-wo Zootechniczne pracujemy równocześnie nad racjonalizacją rodzimej wytwórczości zwierzęcej.

PRZEGŁĄD HODOWLANY

MIESIĘCZNIK ILUSTROWANY. POŚWIĘCONY TEORJI I PRAKTYCE HODOWLI ZWIERZĄT DOMOWYCH

pod redakcją Inż. STEFANA WIŚNIEWSKIEGO

przy współudziale Doc. D-ra T. KONOPISKIEGO z Poznania, D-ra H. MALARSKIEGO z Puław, Prof. K. RÓŻYCKIEGO z Dublan, Wł. SZCZEKIN-KROTOWA z Warszawy i Inż. Z. ZABIELSKIEGO z Puław.

Szerszy komitet redakcyjny

pp.: prof. dr. L. Adametz z Krakowa (Wiednia), A. Buday z Bychawy, J. Czarnowski z Łęk, Inż. W. Dusog z Warszawy, nac. Z. Ilnatowicz z Warszawy, prof. dr. K. Malsburg z Dublan, prof. dr. Z. Moczarski z Poznania, prof. R. Prawocheński z Krakowa, prof. dr. J. Rostański z Warszawy, dr. B. Strusiewicz z Torunia, M. Trybalski z Warszawy i inż. L. Turnau z Chtopów.

ORGAN POLSKIEGO TOWARZYSTWA ZOOTECHNICZNEGO W WARSZAWIE

REDAKCJA i ADMINISTRACJA mieści się w Warszawie przy ul. Widok 3. Nr. telefonu 84-56.

PRZEDPŁATA wraz z przesyłką pocztową, płatna na konto P. K. O.
Warszawa Nr 6476, wynosi KWARTALNIE 6 Zł., NUMER
POJEDYNCZY 2,50 Zł. Zmiana adresu 50 gr.

OGŁOSZENIA w stosunku 140 zł. za stronę, na 2, 3 i 4 stronie okładki 180 zł. Ustępstwo od cen tych udziela się zależnie od liczby powtórzeń bez zmiany tekstu, od 5—40 procent. Bezpłatna zmiana tekstu tylko przy całorocznych zamówieniach i nie częściej, niż raz na kwartał. Dla poszukujących posad 50 procent niżki.

Przedpłata, nie wniesiona do dnia 20 pierwszego miesiąca kwartału, będzie pobierana w drodze zaliczki pocztowej

z dodatkiem 2.—zł. na koszt zaliczki. W razie niewykupienia zaliczki administracja wstrzymuje wysyłkę pisma, co jednak nie zwalnia przedpłaciciela od zobowiązań. Zobowiązania przedpłacicieli ustają dopiero z chwilą odwołania przedpłaty. Odwołanie nastąpić może tylko z końcem kwartału. Do pierwszego zeszytu każdego kwartału dołączone będą dla ułatwienia przesyłki pieniądze blankiety przekazowe P. K. O.

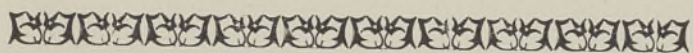
T R E Ś Ć:

Michał Markijanowicz: Budżety hodowlane samorządów powiatowych na r. 1929/30.

Prof. Roman Prawocheński: Zootechnika rosyjska w 1928 r.

Inż. Józef Lewandowski: W sprawie organizacji włościńskiej hodowli bydła.

Przegląd piśmiennictwa. — Z instytucji i zrzeszeń hodowlanych. — Kronika i rozmaitości. — Adresy hodowców. — Wiadomości targowe.

Michał Markijanowicz.

Budżety hodowlane samorządów powiatowych na r. 1929/30.

Rok 1929/30 stanowi poniekąd okres przełomowy w dotychczasowej polityce dotacyjnej samorządu powiatowego w zakresie rolnictwa naogół i hodowli zwierząt domowych w szczególności.

Wciągu pierwszych lat po uzyskaniu niepodległości i powstaniu na ziemiach Rzeczypospolitej samorządu terytorjalnego, sejmiki uwzględniały w swoich budżetach potrzeby rolnictwa zaledwie w najskromniejszym zakresie. Uporządkowanie innych działów gospodarki komunalnej pochłaniało lwia część rozporządzalnych środków. Wydatki inwestycyjne na

szkolnictwo i budżet drogowy stanowiły wówczas gros świadczeń samorządowych.

Akcja rolna zgodnie z tradycją z czasów przedwojennych została ześrodkowana w organizacjach rolniczych. Udział samorządu terytorjalnego w tej pracy został ograniczony do częściowego dostarczania środków niezbędnych dla prowadzenia akcji, finansowanej w przeważnej części przez Ministerstwo Rolnictwa.

Tak działo się na terenach województw centralnych i północno-wschodnich. Na terenie województw zachodnich rola samorządu terytorjalnego w akcji rolnej z natury rzeczy była ograniczona z powodu istnienia izb rolniczych. Na terenie Małopolski rola samorządu była najskromniejsza—w tej bowiem pałaci Państwa więcej, niż w każdej innej tkwiło przyzwyczajenie do całkowitego finansowania przez rząd wszelkiej akcji, mającej na celu podniesienie kultury rolniczej.

W stosunku do akcji w zakresie podniesienia hodowli zwierząt domowych tendencje powyższe zostały wyraźnie sformułowane w okólniku Ministerstwa Rolnictwa z d. 30 grudnia 1924 r. nr. 2126/R.III.

Okazało się więc, że na ziemiach Rzeczypospolitej, której 65% ludności stanowi ludność rolnicza, w której wartość produkcji rolnej wynosi 71% ogólnej produkcji, a eksport rolny 61% ogólnego eksportu, — potrzeby rolnictwa znalazły się w bud-

żetach samorządu terytorjalnego na ostatnim miejscu.

Stan taki oczywiście nie mógł się utrwalić na zawsze. Zainteresowanie rolnictwem ze strony samorządów powiatowych wzrastało z roku na rok w miarę jak samorząd się rozwijał, zwłaszcza wobec tego, że idea samorządu rolniczego, konstytucyjnie zastrzeżonego jako podstawa organizacji rolnictwa w Państwie, do chwili obecnej nie znalazła jeszcze szczerzego uznania i poparcia w społeczeństwie rolniczym polskim.

Sprzyjała zainteresowaniu samorządu terytorjalnego rolnictwem też ta okoliczność, że niezunifikowane organizacje rolnicze nie były w stanie postawić pracę kulturalno-rolniczą na odpowiednim poziomie we wszystkich powiatach, a tarcia pomiędzy organizacyjnymi zdyskredytowały częstokroć prowadzoną akcję w oczach miejscowej ludności. Spowodowało to reakcję przede wszystkim w tych powiatach, w których organizacje rolnicze były słabe, a samorząd powiatowy rozwinął się i wzmocnił dostatecznie.

Jednocześnie w miarę rozwoju akcji kulturalno-rolniczej wymagała ona od Ministerstwa Rolnictwa coraz większych środków na jej urzeczywistnienie. Stworzyło to stopniowo w Ministerstwie Rolnictwa przekonanie, że samorządy powiatowe powinny odciążyć budżet Ministerstwa Rolnictwa i samorząd miejscowy powinien być pociągnięty do świadczeń finansowych na rzecz rolnictwa w większym stopniu, niż do chwili obecnej, za co też w szerszych granicach powinien być dopuszczony do udziału w kierownictwie i wykonaniu tej akcji.

Wydanie instrukcji Ministerstwa Rolnictwa z dnia 25 stycznia 1929 r. było wyrazem tej nowej tendencji.

Z tego właśnie powodu budżety samorządu powiatowego na rok 1929/30 wzbudzają szczególne zainteresowanie. Tablice I—XVI zawierają preliminarze budżetowe samorządu powiatowego na r. 1929 i 1930. Tablice XVII i XVIII zawierają ogólne zestawienie tych budżetów.

Jak widzimy z załączonych danych, budżety hodowlane wszystkich samorządów terytorjalnych łącznie sięgają dość znacznej sumy — 3.126.487 zł. Dla podniesienia hodowli w kraju posiadającym 4.126.936 sztuk koni, 8.601.796 sztuk bydła, 6.333.456 sztuk trzody chlewnej i 1.917.837 sztuk owiec jest to jednak b. niewiele. Ale jeżeli zważymy, że jest to właściwie wstępny okres szerszej dotacji ze strony samorządu powiatowego na potrzeby hodowli, to przychodzi się do wniosku, że wysiłek samorządu terytorjalnego w tym zakresie jest zupełnie pokązny.

Budżet hodowlany samorządów terytorjalnych województwa białostockiego sięga najwyższej absolutnej cyfry — 354.104 zł. oraz uwzględnia potrzeby hodowli w stosunku do ilościowego stanu pogłowia bydłowego i zaludnienia województwa w stopniu najwyższym. Z sum przeznaczonych na podniesienie hodowli bydła rogatego przypada tu na 100 sztuk bydła — 60 zł., na 1000 ludności wiejskiej 263 zł. Jednak w stosunku wysokości dotacji do podstawy produkcji rolnej — powierzchni użytków rolnych na pierwsze miejsce wysuwają się inne województwa, mianowicie z sum przeznaczonych na podniesienie hodowli bydła rogatego przypada na 100 ha użytków rolnych w województwie krakowskim — 21 zł., kieleckim — 17 zł., łódzkim — 16 zł., i białostockim — 13 zł.

Ogólne wrażenie, które się odnosi przy rozpatrywaniu budżetów hodowlanych samorządu terytorjalnego, to brak wyrównania pod każdym względem, brak, który jest łatwy do zrozumienia, biorąc pod uwagę, że sprawa finansowania przez samorządy terytorjalne akcji hodowlanej w szerszym zakresie datuje się od niedawna.

Różnią się znacznie budżety hodowlane samorządów powiatowych pomiędzy sobą, różnią się nie mniej znacznie w poszczególnych województwach. Różni się traktowanie poszczególnych potrzeb hodowli w różnych województwach i w powiatach tego samego województwa. Brak w tej pracy narazie dostatecznie wyraźnej linii wytycznej, określonej polityki hodowlanej. Praca nie jest jeszcze dostatecznie skonsolidowana, nie została jeszcze w dostatecznej mierze opanowana przez kierownicze organizacje rolnicze, a także i przez urzędy wojewódzkie.

W tych samych województwach spotykamy powiaty, które mają pokaźny budżet hodowlany, stanowiący względnie harmonijną całość i powiaty, które nic nie wyasygnowały na potrzeby hodowli, na przykład, powiat mińsko-mazowiecki i pow. włocławski woj. warszawskiego, albo też, powiaty, które wyasygnowały względnie duże sumy na podniesienie hodowli, ale nie podzieliły przeznaczonych sumy na poszczególne potrzeby hodowlane, n. p. — powiat sokólski woj. białostockiego. Powiaty bogate, lub specjalnie zdawałoby się zainteresowane w podniesieniu hodowli, nie uwzględniają czasami zupełnie, albo prawie zupełnie potrzeb hodowli n. p. powiaty włocławski i niezawski woj. warszawskiego.

Najbardziej może równomiernie zostały potraktowane potrzeby hodowli na terenie województwa białostockiego. Najmniejszy jest budżet województwa wileńskiego, który sięga nieznaczącej sumy 57.800

Tabl. I. Województwo warszawskie.

P O W I A T	Ogółem	Na instruktorów hodowlanych	Na kontrole mleczności	Na pokazowe żywienie	Na konkursy mleczności	Na popieranie mleczarń spółdzielczych	Na nabywanie, utrzymywanie, premjowanie rozpłodników	Na wystawy i pokazy	Na konkursy hodowlane	Na kursy hodowlane	Na podniesienie hodowli drobiu	Na hodowlę jedwabników	Na hodowlę koni
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
Błotński	8.190	—	—	—	—	—	3.400	3.440	—	—	—	—	1.350
Ciechanowski	19.800	—	2.500	—	500	—	15.800	1.000	—	—	—	—	—
Gostyniński	4.600	3.600	—	—	—	—	—	1.000	—	—	—	—	—
Grójecki	15.600	15.600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kutnowski	2.000	—	—	1.000	—	—	—	1.000	—	—	—	—	—
Lipnowski	25.100	3.600	—	—	—	—	16.500	3.000	—	—	—	2.000	—
Łowicki	11.100	7.200	3.600	—	—	—	—	300	—	—	—	—	—
Makowski	8.676	5.876	100	400	—	1.000	500	—	—	—	800	—	—
Mińsko-Mazowiecki	21.300	6.000	3.000	800	—	—	9.000	2.500	—	—	—	—	—
Mławski	26.160	7.560	4.100	800	—	—	13.000	500	—	—	200	—	—
Nieszawski	9.200	—	—	—	—	—	8.000	1.200	—	—	—	—	—
Płocki	13.200	—	3.200	—	—	—	10.000	—	—	—	—	—	—
Płoński	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Przasnyski	15.675	—	—	—	—	—	15.675	—	—	—	—	—	—
Pułtowski	4.200	4.200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Radzyński	15.600	4.200	—	1.200	—	—	8.000	1.200	1.000	—	—	—	—
Rawsko-Mazowiecki	10.500	—	—	—	—	—	8.000	—	2.500	—	—	—	—
Rypiński	8.400	—	—	—	—	—	5.400	3.000	—	—	—	—	—
Sierpecki	10.900	—	1.200	—	—	600	6.800	800	700	800	—	—	—
Skierniewicki	5.300	—	1.000	—	—	—	2.700	—	—	—	—	—	1.600
Sochaczewski	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Warszawski	22.500	—	4.000	—	—	3.000	10.000	2.000	3.500	—	—	—	—
Włocławski	1.000	—	—	—	—	—	—	1.000	—	—	—	—	—
	259.001	57.836	22.700	4.200	500	4.600	132.775	21.940	7.700	800	1.000	2.000	2.950

Tabl. II. Województwo łódzkie.

P O W I A T	Ogółem	Na instruktorów hodowlanych	Na kontrolerów mleczności	Na pokazowe żywienie	Na popieranie mleczarń spółdzielczych	Na organizację zbytu trzody chlewnej	Na nabywanie i utrzymywanie buhajów	Na nabywanie i utrzymywanie knurów	Na nabywanie i utrzymywanie tryków	Na przeglądy i premjowanie	Na monografię bydła	Na kursy hodowlane	Na konkursy hodowlane	Na pożyczki na zakup jałówek rasowych	Na popieranie hodowli drobiu	Na pszczelnictwo	Na popieranie hodowli koni	Różne
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
Brzeziński	20.750	—	5.200	800	—	—	8.000	—	—	2.950	2.000	1.200	—	—	—	—	—	600
Kaliski	36.300	5.000	1.500	—	3.000	—	3.000	1.200	—	3.600	—	—	—	10.000	—	—	4.500	4.500
Kolski	27.250	6.000	1.450	—	3.000	—	10.000	—	—	3.200	—	3.600	—	—	—	—	—	—
Koniński	10.090	—	1.500	540	—	—	6.000	1.200	—	—	—	—	—	—	500	—	—	350
Łaski	6.000	—	—	—	—	—	6.000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Łęczycki	24.000	—	—	—	—	—	24.000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Łódzki	12.800	8.000	—	—	—	—	4.800	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Piotrkowski	21.000	—	—	—	—	4.000	7.000	2.500	500	3.000	—	—	—	—	—	—	—	4.000
Radomski	48.790	6.000	3.000	—	—	—	31.690	—	—	7.000	—	—	—	—	600	500	—	—
Sieradzki	22.400	—	2.400	—	1.500	—	8.000	3.000	800	1.000	—	—	5.000	—	700	—	—	—
Ślępecki	13.400	—	3.000	—	—	—	6.400	—	—	—	—	—	3.000	—	1.000	—	—	—
Turecki	30.960	5.280	4.200	—	7.280	—	7.200	1.000	—	3.100	—	900	1.500	—	—	—	500	—
Wieluński	16.000	—	1.000	1.000	—	—	6.000	2.000	—	—	6.000	—	—	—	—	—	—	—
	289.740	30.280	23.250	2.340	14.780	4.000	128.090	10.900	1.300	23.850	8.000	5.700	9.500	10.000	2.800	500	5.000	9.450

Tabl. III. Województwo kieleckie.

P O W I A T	Ogółem	Na instruktorów hodowl. i kontro-lerów mleczności	Na pokazowe żywienie	Na druki i księgi hodowlane	Na zakup, utrzymywanie i uzna-wanie buhajów	Na zakup knurów	Na nabywanie tryków	Na przeglądy hodowlane	Na konkursy hodowlane	Na popieranie pszczołnictwa	Na hodowlę koni
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
Będzin	18.037	—	—	—	12.696	391	—	4.000	1.000	—	—
Częstochowa	38.000	13.200	—	—	16.800	4.400	2.000	1.600	—	—	—
Łża	7.200	3.200	—	—	—	—	—	4.000	—	—	—
Jędrzejów	28.681	10.781	500	300	18.000	—	—	2 000	—	100	—
Kielce	22.439	11.440	744	180	7.500	—	—	1.000	1.375	—	—
Konin	5.900	—	—	—	3.900	500	—	1.500	—	—	—
Kozienice	18.657	10.827	—	—	5.000	—	—	1.000	1.830	—	—
Miechów	6.500	—	—	—	4.000	—	—	1.000	1.500	—	—
Olkusz	9.600	5.100	1.000	—	3.000	—	—	500	—	—	—
Opatów	36.502	18.552	1.200	1.500	4.000	600	—	3.000	6.150	1.500	—
Opoczno	7.020	—	—	—	4 000	1.800	—	—	—	—	720
Pińczów	24.192	18.942	—	—	3.500	—	—	1.000	750	—	—
Radom	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sandomierz	29.275	15.775	—	—	7 200	—	—	4.500	1.800	—	—
Stopnica	34.882	19.857	1.500	150	8.000	500	—	1.600	700	1.550	1.025
Włoszczowa	12.700	—	200	—	8 000	—	—	2.500	2 000	—	—
Zawiercie	8.800	—	500	—	6.600	—	—	700	1.000	—	—
	308.435	127.874	5.644	2.130	109.696	8.191	2.000	29.900	18.105	3.150	1.745

Tabl. IV. Województwo lubelskie.

P O W I A T	Ogółem	Na instruktorów hodowlanych	Na organizację związku hodow-ców	Na pokazowe żywienie	Na popieranie przetwórstwa	Na zakup i utrzymywanie reproduk-torów	Na przeglądy hodowlane	Na kursy hodowlane	Na konkursy hodowlane	Różne
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
Biała Podl.	3.750	—	—	—	—	3.750	—	—	—	—
Biłgoraj	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Chełm	29.869	3.369	—	—	1.500	21.100	1.000	—	1.200	1.700
Garwolin	40.800	23.100	—	300	—	11.000	2.700	—	2.000	1.700
Hrubieszów	38 530	—	—	—	—	38.530	—	—	—	—
Janów Lub.	12.200	—	1.000	—	—	4.000	6.800	400	—	—
Konstantynów	5.400	—	—	400	—	2.800	2.200	—	—	—
Krasnystaw	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lublin	17.500	—	—	—	—	9.000	3.000	—	—	5.500
Lubartów	9.852	7.052	—	—	—	—	1.800	—	1.000	—
Łuków	10.400	—	—	—	—	7.800	800	1.800	—	—
Puławy	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Radzyń	3.000	—	—	—	—	3.000	—	—	—	—
Siedlce	28.200	13.845	—	—	—	7.000	4.900	200	—	2.255
Sokołów	22 647	11.781	—	—	—	5.866	—	—	2.000	5.000
Tomaszów	2.000	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Węgrów	16.500	8.900	—	150	—	5.200	750	1.500	—	—
Włodawa	2.696	—	—	—	—	696	2.000	—	—	—
Zamość	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	261.462	86.165	1.000	850	1.500	119.742	25.950	3.900	6.200	16.155

Tabl. V. Województwo białostockie.

POWIATY	Ogółem	Na instruktorów hodowlanych	Na kontrolę mleczności	Na pokazowe żywienie	Dla związku hodowców bydła czerw. polsk. w Riałymstoku	Na popieranie spółdzielni mleczarskich	Na udział w rzeźni spółdzielczej w Wołkowysku	Na kupno, premijowanie i utrzymanie buhajów stacyjn. oraz wykonanie ustawy o nadz. p. n. b.	Na kupno, utrzymanie i premijowanie knurów oraz gniazda zarodowe	Na kupno i utrzymanie tryków stacyjnych	Na zakup jaj wyłogowych	Na zbiornice jaj przy mleczarniach	Na pokazy hodowlane	Na monografię bydła	Na popieranie pszczelnictwa	Na podniesienie hodowli koni	Na popieranie hodowli (różne)
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
Augustowski . . .	21.500	1.000	2.400	—	—	—	—	9.000	4.000	—	1.000	—	2.400	—	600	600	500
Białostocki . . .	5.150	—	—	—	300	—	—	3.900	—	—	—	—	450	—	—	500	—
Bielski . . .	30.937	5.837	—	—	—	—	2.000	9.000	7.000	—	2.000	—	5.000	—	—	—	100
Grodzieński . . .	13.100	—	2.000	400	500	2.000	—	3.900	1.000	—	—	—	1.000	—	—	2.300	—
Kolneński . . .	16.100	—	500	—	—	2.400	—	9.000	—	—	—	—	500	—	—	3.700	—
Łomżyński . . .	58.970	—	2.020	—	500	—	—	47.000	—	—	—	—	1.150	—	1.000	300	7.000
Ostrowski . . .	60.900	—	—	2.400	—	3.000	—	16.600	15.000	1.200	—	1.200	—	—	—	18.000	3.500
Ostrołęcki . . .	11.600	—	—	—	—	—	—	7.500	2.500	—	—	—	1.600	—	—	—	—
Sokółski . . .	28.600	—	—	—	—	22.000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6.600
Suwalski . . .	22.800	—	4.800	—	—	—	—	9.000	5.800	—	500	—	2.700	—	—	—	—
Szczuczynski . .	21.779	—	—	—	500	—	—	8.000	—	—	—	—	1.200	—	—	—	12.079
Wołkowycki . . .	27.150	7.200	2.400	—	—	1.000	—	5.800	—	—	—	—	550	1.500	—	8.700	—
Wys. Mazow. . .	35.518	9.418	8.400	200	—	11.000	—	6.000	—	—	—	—	—	—	—	500	—
	354.104	23.455	22.520	3.000	1.800	41.400	2.000	134.700	35.300	1.200	3.500	1.200	16.550	1.500	1.600	34.600	29.779

Tabl. VI. Województwo wileńskie.

POWIATY	Ogółem	Na instruktorów hodowlanych	Na kontrolę mleczności	Na pokazowe żywienie	Na popieranie mleczarni spółdzielczych	Na utrzymanie buhajów stacyjnych	Na utrzymanie knurów stacyjnych	Na zakup jaj drobiu zarodowego	Na premijowanie buhajów	Na premijowanie knurów	Na premijowanie tryków	Na kupno i utrzymanie ogierów
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
Brasławski . . .	13.900	4.000	5.500	1.100	—	—	—	—	1.000	300	—	2.000
Dziśnieński . . .	8.500	—	5.600	600	500	—	—	—	1.200	600	—	—
Mołodzieński . .	7.400	—	4.400	1.200	300	—	—	—	1.000	500	—	—
Oszmiański . . .	3.900	—	1.000	300	—	—	1.500	—	1.000	—	—	—
Postawski . . .	7.500	—	5.200	600	—	—	—	100	1.500	—	200	—
Święciański . . .	4.400	—	1.900	800	—	300	—	—	200	—	—	1.200
Wilejski . . .	8.600	—	900	900	—	—	—	—	1.000	—	—	5.800
Wileńsko Troc. .	3.600	—	3.600	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	57.800	4.000	28.100	5.500	800	300	1.500	100	6.900	1.400	200	9.000

Tabl. VII. Województwo nowogrodzkie.

POWIATY	Ogółem	Na instruktorów hodowlanych	Na kontrolę mleczności	Na pokazowe żywienie	Na popieranie mleczarni spółdzielczych	Na stacjonowanie buhajów	Na pokazy i premijowanie	Na popieranie hodowli trzody chlewnej	Na kursy hodowlane	Na podniesienie drobiarstwa	Na popieranie hodowli koni
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
Baranowicki . . .	23.750	650	2.000	100	400	20.000	300	300	—	—	—
Lidzki . . .	10.431	6.111	4.320	—	—	—	—	—	—	—	—
Nieświeski . . .	5.433	4.833	100	—	—	—	500	—	—	—	—
Nowogrodzki . .	19.534	4.504	5.400	400	—	7.200	1.430	—	600	—	—
Stonimski . . .	36.550	4.450	—	300	—	10.300	1.500	—	—	—	20.000
Stołpecki . . .	12.000	—	4.800	500	2.000	3.000	1.700	—	—	—	—
Szczuczynski . .	17.898	8.907	2.880	—	—	—	—	—	—	6.111	—
Wołyński . . .	18.400	—	—	—	2.400	15.000	1.000	—	—	—	—
	143.996	29.455	19.500	1.300	4.800	55.500	6.430	300	600	6.111	20.000

Tabl. VIII. Województwo poleskie.

P O W I A T	Ogółem	Na instruktorów hodowli	Na kontrolerów mleczności	Na pokazowe żywienie	Na mleczarnie spółdzielcze	Na udział wrzeźni w Wołkowysku	Na punkty kopulacyjne	Na zakup materiału hodowlanego	Na podniesienie hodowli owiec	Na przeglądy hodowlane i premjowanie	Na konkursy hodowlane	Na podniesienie hodowli drobiu	Na podniesienie pszczelnictwa	Na podniesienie hodowli koni	Różne
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
Brzeski	10.400	3.000	—	—	—	—	—	6.000	300	1.000	—	100	—	—	—
Drohiczynski	11.400	—	400	2.000	2.000	—	—	4.000	—	3.000	—	—	—	—	—
Kam. Koszyrski	8.550	—	150	200	—	—	—	7.400	—	600	200	—	—	—	—
Kobryński	6.200	—	4.000	—	200	—	—	—	—	—	1.500	—	500	—	—
Kosowski	15.247	8.047	—	700	2.000	1.000	—	2.500	—	1.000	—	—	—	—	—
Łuniniecki	11.000	—	—	—	—	—	—	9.000	—	2.000	—	—	—	—	—
Piński	40.821	—	2.000	—	—	—	—	32.500	—	3.000	—	—	—	—	3.321
Prużański	5.280	—	—	500	—	—	—	3.100	—	—	—	180	1.500	—	—
Sarnieński	13.900	—	—	—	—	—	6.200	—	1.200	—	—	500	5.500	500	—
Stoliński	2.450	—	—	—	—	—	—	—	—	1.650	—	200	600	—	—
	125.248	11.047	6.550	3.400	4.200	1.000	6.200	64.500	1.500	12.250	1.700	980	8.100	500	3.321

Tabl. IX. Województwo wołyńskie.

P O W I A T Y	Ogółem	Na kontrole mleczności	Na pokazowe żywienie	Na kupno buhajów	Na kupno knurów	Na pokazy i przeglądy	Na konkursy mleczności	Na hodowlę drobiu	Na pszczelnictwo	Na jedwabnictwo	Na hodowlę koni
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
Dubieński	15.055	1.999	—	4.378	1.440	150	—	—	—	—	7.088
Horochowski	16.049	2.649	—	10.000	1.500	1.200	200	—	—	—	500
Kostopolski	3.406	2.706	—	—	—	500	200	—	—	—	—
Kowelski	46.185	—	—	36.000	8.000	1.200	—	—	500	—	485
Krzemieniecki	11.230	4.800	400	—	—	2.000	—	—	4.030	—	—
Lubowelski	10.336	2.586	300	6.000	—	700	—	150	600	—	—
Łucki	14.700	3.000	—	5.500	600	4.100	—	—	—	—	1.500
Rówieński	28.370	6.100	500	15.900	3.600	1.700	300	—	—	270	—
Włodzimierski	6.806	3.286	—	—	—	2.520	—	—	1.000	—	—
Zdołbunowski	800	—	—	—	—	500	—	—	—	—	300
	152.937	27.126	1.200	77.778	15.140	14.570	700	150	6 130	270	9 873

Tabl. X. Województwo poznańskie.

P O W I A T	Ogółem	Na in- struktorów hodowlanych	Na kontrolę mleczności	Na zakup i utrzy- manie buhajów, knurów, ogierów i drobiu zarodow.	Na licencję buhajów	Na pokazy i premjowanie	Na podniestienie hodowli koni	Różne
	zł	zł	zł.	zł	zł.	zł	zł.	zł
Bydgoszcz	6.800	—	—	5.650	—	1.150	—	—
Chodzież	4.250	—	—	3.450	300	500	—	—
Czarnków	3.000	—	—	2.500	—	500	—	—
Gniezno	14.750	—	—	7.750	—	7.000	—	—
Gostyń	3 200	—	—	1.800	—	1.400	—	—
Grodzisk	5.700	200	—	4 000	500	1.000	—	—
Inowrocław	23.300	400	—	16.300	—	6 600	—	—
Jarocin	2.200	—	—	2.000	—	200	—	—
Kępno	4.400	—	—	3.000	—	1.400	—	—
Kościan	14.790	—	—	14.000	290	500	—	—
Koźmin	4 070	—	—	3.000	70	1.000	—	—
Krotoszyn	2.400	—	—	1.200	200	1.000	—	—
Leszno	3.825	—	—	2.150	525	1.150	—	—
Międzychód	5.050	—	—	4.400	—	650	—	—
Mogilno	8.500	—	—	6 000	—	2.500	—	—
Nowy Tomyśl	14.000	—	—	6.000	—	8.000	—	—
Oborniki	4.000	—	—	4.000	—	—	—	—
Odolanów	4.900	—	—	2.650	—	2.000	250	—
Ostrów	5.280	—	—	1.600	—	880	800	2.000
Ostrzeszów	6.000	—	—	4.000	—	2.000	—	—
Pleszów	7.500	—	—	5 500	—	2.000	—	—
Poznań	13.000	—	—	11.000	—	2.000	—	—
Rawicz	8.820	—	—	3.000	—	2.500	—	3 320
Śnigiel	5.700	—	—	4.750	200	750	—	—
Śrem	6.150	—	—	4.000	650	1.500	—	—
Środa	5.100	—	—	4.000	—	1 000	—	—
Strzelno	10.750	—	2.000	7.500	—	1 250	—	—
Szamotuły	3.800	—	—	1.700	—	2.100	—	—
Szubin	6 650	—	—	6.250	—	400	—	—
Wsyrowiec	7.400	—	—	4.400	—	3.000	—	—
Wolsztyn	6.300	—	—	5.000	—	1 300	—	—
Września	11 600	—	—	3.300	—	8 300	—	—
Wyrzysk	7.000	—	—	5.000	—	2.000	—	—
Żnin	3.850	—	—	3 550	—	300	1.000	—
	244.935	600	2.000	164 400	2.735	67.830	2.050	5.320

Tabl. XI. Województwo pomorskie.

P O W I A T Y	Ogółem	Na instruktorów hodowli	Na zakup i licen- cjonowanie bu- hajów	Na zakup knurów	Na premjowanie na przeglądach	Na koła hodo- wlane i konkursy	Na popieranie mleczarstwa	Na podniesienie hodowli naogół	Na podniesienie hodowli drobiu	Na podniesienie hodowli koni
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
Brodnica	7.100	—	5.000	600	—	—	—	1.500	—	—
Chełmno	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Chojnice	2.800	—	2.000	700	—	—	—	—	100	—
Działdowo	3.300	—	1.500	300	—	—	—	1.500	—	—
Gniew	2.350	—	2.350	—	—	—	—	—	—	—
Grudziądz	10.950	—	5.000	500	—	—	5.000	—	—	450
Kartuzy	6.500	—	3.500	1.000	1.000	500	—	—	—	500
Kościerzyna	6.500	—	5.000	—	1.500	—	—	—	—	—
Morski	9.100	—	5.000	900	2.000	—	£00	—	—	400
Lubawa	7.350	—	2.250	800	—	—	300	4.000	—	—
Sępólno	10.050	200	8.000	1.000	700	—	—	—	—	150
Starogard	5.100	—	4.400	—	—	£00	—	200	—	—
Świecie	12.700	—	10.000	1.000	500	1.000	—	—	200	—
Toruń	12.600	—	7.900	300	1.200	1.000	2.000	—	200	—
Tczew	7.600	—	£.000	1.000	—	1.600	—	—	—	—
Tuchola	3.440	—	2.800	240	—	—	—	—	100	300
Wąbrzeźno	9.500	—	6.500	—	—	—	3.000	—	—	—
	116.940	200	76.200	8.340	6.900	4.600	11.100	7.200	600	1.800

Tabl. XII. Województwo śląskie.

P O W I A T Y	Ogółem	Na instruktorów hodowlanych	Na kontrolę mleczności	Na popieranie mleczarstwa	Na podniesienie hodowli bydła, premjowanie, li- cencjonowanie
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
Lubliniec	19.000	7.000	—	10.000	2.000
Świętochłowice	900	—	—	—	900
Tarnowskie Góry	1.700	—	1.000	—	700
	21.600	7.000	1.000	10.000	3.600

Tabl. XIII. Województwo krakowskie.

POWIAT	Ogółem		Na instruktorów hodowlanych		Na kontrolerów mleczności		Na mleczarnie spółdzielcze		Na udział w związkach spółdzielni przetworów mięsnych		Na kupno, utrzymanie i uinawanie buhalów		Na przeglądy i premjowanie		Na kursy hodowlane		Na konkursy hodowlane		Subwencja dla obrotu zarodkowych chlewni		Na podniesienie hodowli owiec		Na kupno kóz		Na hodowlę drobiu		Na ulepszenie pastwisk		Na hodowlę koni		Różne	
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	
Biała . . .	28.970	300	170	—	—	—	—	—	—	12.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.300	—	—	1.000	200	1.000	—	—	—	—	—	—	1.000	—	—	—	4.000
Bochnia . . .	5.400	—	—	—	—	—	—	—	—	2.500	500	—	—	—	—	—	—	—	500	—	—	—	—	—	—	—	700	—	—	—	1.200	
Brzesko . . .	11.000	—	—	—	—	—	—	—	—	11.000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Chrzanów . . .	12.500	—	—	—	—	—	—	—	—	7.500	—	—	—	—	—	—	—	—	3.000	—	—	—	—	—	—	—	2.000	—	—	—	—	
Dąbrowa . . .	7.000	—	—	—	—	1.000	—	—	—	5.500	500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Gorlice . . .	15.460	8.400	—	—	—	360	—	—	—	2.200	800	—	—	—	—	—	—	2.600	600	500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Grybów . . .	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	—	—	—	—	—	
Jasło . . .	11.900	—	—	—	—	1.400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8.000	
Kraków . . .	23.800	6.000	3.600	—	—	—	—	—	—	12.000	1.000	—	—	—	—	—	—	—	1.200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Limanowa . . .	28.831	—	6.000	—	—	—	—	—	—	21.331	—	—	—	—	—	—	—	—	300	1.100	—	—	—	—	100	—	—	—	—	—	—	—
Mielec . . .	5.000	—	—	—	—	—	—	—	—	5.000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nowy Sącz . . .	20.000	2.500	—	—	2.000	—	—	—	—	10.500	3.000	—	—	—	—	—	—	—	2.000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nowy Targ . . .	13.850	—	—	—	—	—	—	—	—	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	—	5.000	—	—	—	—	8.000
Oświęcim . . .	15.750	—	2.500	—	1.200	—	—	—	1.200	9.050	1.500	—	—	—	—	—	—	—	1.000	—	—	—	—	—	—	50	—	—	—	—	—	—
Pilzno . . .	3.400	—	—	—	1.000	—	—	—	1.000	2.400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ropczyce . . .	10.700	—	—	—	—	—	—	—	—	7.700	—	—	—	—	—	—	—	—	3.000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tarnów . . .	24.600	—	—	—	—	4.000	—	—	—	15.600	1.000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.000	—	—	—	—	—
Wadowice . . .	5.000	—	—	—	—	—	—	—	—	4.000	1.000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Wieliczka . . .	9.300	—	4.400	—	—	—	—	—	—	4.300	—	—	—	—	—	—	—	—	600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Żywiec . . .	21.840	—	—	—	—	3.340	—	—	—	9.400	4.100	—	—	—	—	—	—	—	720	200	1.800	—	—	—	—	—	6.000	—	—	—	—	—
	278.401	17.200	16.700	10.100	4.200	142.281	16.400	4.500	4.300	2.600	16.420	2.000	2.080	650	16.800	1.000	21.200															21.200

U W A G I: Pow Maków należy do związku samorządowego częściowo w Żywcu, częściowo w Myslenicach. Pow. Myslenice w reorganizacji.

Tabl. XIV. Województwo lwowskie.

POWIATY	Ogółem	Na kontrolę mleczności	Na kupno buhajów	Na koszty licencji buhajów	Na premijowanie rozplodników	Na pokazy hodowlane	Na popieranie hodowli trzody chlewnej	Na popieranie hodowli owiec	Na popieranie hodowli drobiu	Na popieranie pszczelnictwa i jedwabnictwa	Na konkursy hodowlane	Na popieranie hodowli koni
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
Bóbrka	6.460	—	4.500	500	1.000	—	—	—	460	—	—	—
Brzozów	9.800	600	5.000	1.000	1.500	1.000	—	200	—	—	—	500
Dobromil	4.000	—	3.000	—	—	—	—	—	—	—	—	1.000
Drohobycz	20.700	200	12.000	500	2.000	1.000	2.000	1.200	300	500	—	1.000
Gródek Jag.	4.700	—	2.700	400	—	900	500	—	200	—	—	—
Jarosław	19.800	500	12.000	—	500	2.000	3.000	—	1.000	500	—	300
Jaworów	10.600	—	5.000	200	500	600	800	—	200	1.800	1.500	—
Kolbuszowa	2.500	—	2.000	300	200	—	—	—	—	—	—	—
Krosno	8.300	—	7.500	400	—	100	—	—	300	—	—	—
Łańcut	10.000	—	6.000	—	1.000	1.000	2.000	—	—	—	—	—
Lisko	2.800	—	1.000	—	—	—	1.800	—	—	—	—	—
Lwów	11.000	—	7.000	1.000	3.000	—	—	—	—	—	—	—
Lubaczów	7.500	500	4.000	400	1.000	—	1.600	—	—	—	—	—
Mościska	1.800	—	1.000	—	500	300	—	—	—	—	—	—
Nisko	6.400	—	3.000	—	—	300	2.000	—	300	—	800	—
Przemyśl	14.000	1.000	8.000	1.000	1.000	500	1.000	—	—	—	—	1.500
Przeworsk	5.000	—	3.000	—	1.000	—	1.000	—	—	—	—	—
Rawa Ruska	4.700	—	3.000	—	—	—	1.200	—	300	200	—	—
Rudki	2.400	100	1.000	300	1.000	—	—	—	—	—	—	—
Rzeszów	18.500	2.400	10.000	400	2.500	1.200	2.000	—	—	—	—	—
Sambor	14.200	200	8.000	500	2.000	500	1.000	1.000	—	—	—	1.000
Sanok	7.100	250	3.000	600	500	1.500	1.000	250	—	—	—	—
Sokal	12.900	3.000	6.000	400	1.600	1.600	300	—	—	—	—	—
Stary Sambor	8.700	200	4.000	—	1.000	1.000	—	2.000	300	—	—	200
Strzyżów	6.400	200	3.000	300	—	700	—	2.000	200	—	—	—
Tarnobrzeg	11.150	1.000	3.000	750	1.000	1.100	2.000	—	300	—	2.000	—
Żółkiew	4.400	—	2.000	500	1.000	—	—	800	100	—	—	—
	235.810	10.150	129.700	9.450	23.800	15.300	23.200	7.450	3.960	3.000	4.300	5.500

Tabl. XV. Województwo stanisławowskie.

P O W I A T	Ogółem	Na kontrolę mleczności	Na udział w spółdz. zbytu	Na zakup i utrzymanie buhajów	Na licencję buhajów	Na kupno knurów i świń rasowych i zakładanie chlewni zarodkowych	Na kupno owiec i tryków	Na kupno drobiu zarodowego	Na przeglądanie inwentarza żywego	Na premie dla buhajów i knurów	Na popieranie hodowli koni	R ó ż n e
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
Bohorodczany	250	—	—	—	250	—	—	—	—	—	—	—
Dolina	9.500	—	—	5 000	500	1 000	1 000	500	1.000	500	—	—
Horodenka	7.200	—	—	6.900	300	—	—	—	—	—	—	—
Kałuż	7.874	—	—	3.600	300	800	—	—	500	600	2.074	—
Kołomyja	7 800	500	500	3 000	500	1.000	500	—	—	—	—	1.800
Kosów	12.900	—	—	8.400	500	—	2.000	—	—	1.000	—	1.000
Nadwórna	8.500	500	—	5 000	500	1.000	500	500	—	500	—	—
Rohatyn	10.475	1.725	—	6.000	250	1 000	—	—	1.000	500	—	—
Śniatyn	3.800	—	—	1.800	200	1.000	—	—	—	800	—	—
Stanisławów	11.600	—	—	8 400	—	1.200	—	—	2.000	—	—	—
Stryj	12.000	—	—	7.000	500	1 500	1 000	1.000	1.000	—	—	—
Tłumacz	5.600	—	—	3 400	300	300	—	—	300	800	—	500
Turka	1.800	—	—	1 000	500	—	300	—	—	—	—	—
Żydaczów	16.400	1.000	—	5.000	500	5.100	—	300	1.000	3.500	—	—
	115 699	3.725	500	64.500	5.100	13.900	5.300	2.300	6.800	8.200	2.074	3.300

Tabl. XVI. Województwo tarnopolskie.

P O W I A T	Ogółem	Na instruktorów hodowlanych	Na kontrolę mleczności	Zasilek dla mleczarek spółdzielcz.	Na udział w spółdzielczej przetwórczości mięsa w Chodorowie	Na kupno i utrzymanie buhajów, knurów i ogierów	Na wystawy, przeglądy i premijowanie	Na konkursy hodowlane	Na poniesienie akcji pastwiskowej	Na podniesienie hodowli koni
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
Borszczów	13.000	—	—	—	—	10.500	500	—	—	2.000
Brody	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Brzeżany	10 500	—	1.000	—	600	5.600	1.000	1 000	350	600
Buczacz	13.800	1.000	—	—	—	8.900	1.500	—	400	2.000
Czortków	27.300	—	—	—	—	6.000	1 300	—	—	20.000
Kamionka Strumiłowa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kopyczyńce	18 850	—	1.000	—	500	10.700	2 150	1.400	1.000	2.100
Podhajce	18.329	—	—	729	1.500	12.000	3.100	—	1.000	—
Przemysław	10 450	—	—	—	—	8.400	600	—	—	1.450
Radziechów	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skałat	5 000	—	—	—	—	3.300	1.700	—	—	—
Tarnopol	16.000	—	—	—	—	12 000	3 000	—	—	1.000
Trembowła	7 300	—	—	—	—	5 300	2 000	—	—	—
Zaleszczyki	13.600	1.200	1.000	—	—	8.250	2.750	—	400	—
Zbaraż	6.600	—	—	—	—	4.600	—	2 000	—	—
Zborów	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Złoczów	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	160 379	2.200	3.000	729	2.600	95.550	19.600	4.400	3.150	29.150

UWAGI: Wyciągi nie obejmują budżetów pow.: Brody, Kamionka Strumiłowa, Radziechów, Zborów i Złoczów ze względu na reorganizację tych powiatów.

Tabl. XVII.

Preliminarze budżetowe samorządów powiatowych w zakresie hodowli zwierząt na rok 1929/30.

WOJEWÓDZTWA	Ogółem	R ó z n e													
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
		Na utrzymanie instruktorów	Na utrzymywanie kontrolerów mleczności	Na pokazowe żywienie	Na popieranie mleczarni spółdzielczych	Na popieranie spółdzielczych przetwórci mięsa i zbytu	Na zakup, utrzymanie i licencjonowanie rozplodników	Na przeglądy i premjowanie	Na konkursy hodowlane	Na kursy hodowlane	Na podniesienie hodowli drobiu	Na podniesienie pszczelnictwa	Na jedwabnictwo	Na podniesienie hodowli koni	
Polska	3.126.487	289.492	289.615	27.434	102.509	15.800	1.530.643	332.270	62.005	15.500	23.251	20.980	3.770	121.542	291.676
Warszawa . .	259.001	57.836	22.700	4.200	4.600	—	132.700	21.910	8.200	800	1.000	—	2.000	2.950	—
Łódź	289.740	30.280	23.250	2.340	14.780	4.000	140.290	23.850	9.500	5.700	2.500	500	—	5.000	27.450
Kielce	308.435	127.874		5.644	—	—	119.887	29.900	18.105	—	—	3.150	—	7.045	2.130
Lublin	261.462	86.165		850	—	1.500	119.742	25.950	6.200	3.900	—	—	—	—	17.55
Białystok . .	354.104	23.455	22.520	3.000	41.400	2.000	163.700	24.050	—	—	4.700	1.600	—	34.600	33.079
Wilno	57.800	4.000	28.100	5.500	800	—	10.900	8.500	—	—	—	—	—	—	—
Nowogródek .	143.996	29.455	19.500	1.300	4.800	—	55.500	6.430	—	600	6.111	—	—	20.000	300
Polesie	125.248	11.047	6.550	3.400	4.200	1.000	6.200	12.250	1.700	—	980	8.100	—	500	69.321
Wołyń	152.937	—	27.176	1.200	—	—	92.918	14.570	700	—	150	6.130	270	9.873	—
Poznań	244.935	600	2.000	—	—	—	167.135	67.830	—	—	—	—	—	2.050	5.320
Pomorze . . .	116.940	200	—	—	11.100	—	84.540	6.900	4.600	—	600	—	—	1.800	7.200
Śląsk	21.600	7.000	1.000	—	10.000	—	1.800		—	—	—	—	—	—	1.800
Kraków	278.401	17.200	16.700	—	10.100	4.200	142.781	16.400	4.300	4.500	650	—	—	1.000	61.100
Lwów	235.810	—	10.150	—	—	—	129.700	39.100	4.300	—	3.560	3.000		5.500	40.100
Stanisławów .	115.699	—	3.725	—	—	500	69.600	15.000	—	—	2.300	—	—	2.074	22.500
Tarnopol . . .	160.379	2.200	3.000	—	729	2.600	95.550	19.600	4.400	—	—	—	—	29.150	3.150
															na podniesienie pastwisk.

Tabl. XVIII. Sumy preliminowane na podniesienie hodowli w poszczególnych działach w %% ogólnej sumy preliminowanej na podniesienie hodowli.

Sumy preliminowane na podniesienie hodowli bydła rogatego w przeliczeniu na:

	Na utrzymanie instruktorów hodowlanych	Na kontrolę mleczności	Na zabiegi i utrzymanie reproduktorów	Na przegląd hodowlany i premjowanie	100 sztuk bydła rog.	1000 ludności wiejskiej	100-ha użytków roboczych
Polska	9,2 %	9,3 %	49,0 %	10 7 %	32 zł.	133 zł.	10 zł.
Warszawa	22,3	8,8	51,2	8,5	31	134	9
Łódź	10,5	8,0	48,4	8,2	47	169	16
Kielce	41,4		38,9	9,6	48	154	17
Lublin	33,0		45,8	9,9	36	146	11
Białystok	6,6	6,4	46,2	6,8	60	263	13
Wilno	6,9	48,6	18,9	14,7	12	51	2
Nowogródek	20,4	13,5	38,5	4,5	39	165	9
Polesie	8,8	5,2	4,9	9,8	24	153	6
Wołyń	—	17,7	60,7	9,5	22	93	7
Poznań	—	0,8	68,2	27,7	25	156	10
Pomorze	—	—	72,3	5,9	26	140	9
Śląsk	32,4	4,6	8,3	—	6	10	3
Kraków	6,2	6,0	51,1	5,9	37	165	21
Lwów	—	4,3	55,0	16,6	23	90	10
Stanisławów	—	—	60,2	13,0	28	106	10
Tarnopol	1,4	1,9	59,6	12,2	30	103	10

zł., przyczem na podniesienie bydła rogatego została przeznaczona suma wynosząca 12 zł. na 100 sztuk pogłowia bydłecgo, 51 zł. na 1000 ludności wiejskiej i 2,48 zł. na 100 ha użytków rolnych.

Naogół biorąc większość budżetów hodowlanych samorządu powiatowego należy uważać jeszcze za niedostateczne w stosunku do potrzeb hodowli, jaki w stosunku do miejsca, zajmowanego przez sumy przeznaczone na podniesienie hodowli, w ogólnym budżecie samorządowym.

Niestety rozporządzam odnośnemi danemi jedynie w stosunku do województwa krakowskiego. Budżet hodowlany powiatu Grybów wynosi 0,3% ogólnego budżetu, powiatu Bochnia — 1,2 %, pow. Pilzno — 1,8 %, pow. Jasło — 5,8%, pow. Kraków — 6,8%, pow. Limanowa — 9,0%.

Z poszczególnych przedmiotów przeznaczenia najwyżej zostało uwzględnione prawie we wszystkich województwach stacjonowanie rozplodników. Jest to zresztą w większości wypadków i najdawniejsza pozycja budżetów hodowlanych samorządu terytorjalnego. Słusznie, czy niesłusznie jest to wydatek najbardziej zrozumiały dla składu ciał uchwalają-

cych samorządu powiatowego, które naogół chętniej uwzględniają wydatki rzeczowe, niż personalne.

Jeżeli odrzucimy województwa wileńskie i poleskie, o odnośnych pozycjach budżetowych których to województw mowa niżej, i województwo poznańskie i pomorskie, w których wobec istnienia izb rolniczych inne potrzeby hodowlane są w znacznej mierze pokrywane przez izby, wobec czego stacjonowanie rozplodników w tych województwach stanowi przeważną część budżetu hodowlanego, oraz woj. śląskie, które powinno być traktowane osobno, to w pozostałych 8-miu województwach, sumy przeznaczone na stacjonowanie rozplodników stanowią od 38,9 % budżetu hodowlanego w woj. kieleckim do 60,7%, w woj. wołyńskim. Jeszcze równomierniej jest uwzględniona ta potrzeba w budżecie województw centralnych. Ogólna suma przeznaczona na stacjonowanie rozplodników we wszystkich województwach wynosi 1.530.643 zł. czyli 49% budżetu hodowlanego samorządów powiatowych we wszystkich województwach.

Samorządy powiatowe woj. wileńskiego i poleskiego przeznaczyły procentowo najniższe sumy na

zakup i utrzymanie rozplodników, bo zaledwie 18,9% i 4,9%. Ale za to samorządy województwa wileńskiego przeznaczyły procentowo najwyższą sumę, bo 14,7% na premjowanie. Świadczy to o przejęciu się zasadą zabezpieczenia rozplodników dla hodowli nie drogą stacjonowania, a przez wyróżnianie najodpowiedniejszych rozplodników miejscowego chowu.

Co się tyczy województwa poleskiego, to pozycja przeznaczona na nabywanie rozplodników, jak zaznaczono wyżej, wynosi zaledwie 4,9% budżetu hodowlanego. Istnieje natomiast w budżetach hodowlanych samorządu powiatowego tego województwa pozycja, nigdzie więcej nie spotykana, przeznaczona na zakup materiału hodowlanego w sumie 64 500 zł., co stanowi 51,6% tych budżetów. Ta osobliwość jest spowodowana prawdopodobnie brakiem materiału hodowlanego na terenie województwa i niskim poziomem hodowlanym miejscowego pogłowia. Widoczna jest chęć rozpoczęcia pracy od utworzenia ośrodków hodowli przez stworzenie gniazd, które mogłyby produkować następnie materiał hodowlany dla potrzeb szerszej akcji w tym zakresie.

Następnie w budżetach hodowlanych samorządu terytorialnego dość równomiernie zostały potraktowane przeglądy i premjowanie. Przeważnie sumy przeznaczone na ten cel stanowią od 8 do 12%. Należy mieć na względzie, że ta pozycja w znacznej mierze ma na celu premjowanie rozplodników, a więc może być traktowana częściowo łącznie z pozycją przeznaczoną na stacjonowanie rozplodników.

Następnie w najwyższych sumach zostały uwzględnione kontrola mleczności i instruktorzy hodowli. Ale tu wahania w wysokości sum przeznaczonych na ten cel są znacznie większe zarówno w cyfrach absolutnych, jak i procentowo.

Pozycja przeznaczona na kontrolę mleczności sięga 289.615 złotych, na utrzymanie instruktorów hodowlanych 289.492 zł.

Dwa tylko województwa nie uwzględniły zupełnie w budżetach hodowlanych samorządu terytorialnego kontroli użytkowości, mianowicie — woj. stanisławowskie i pomorskie i przez dwa inne — tarnopolskie i poznańskie została ta potrzeba uwzględniona w znikomym małych sumach — 3 000 zł. i 2.000 zł., co stanowi — 1,9% i 0,8% budżetów hodowlanych samorządu terytorialnego tych województw. Najwyżej procentowo została uwzględniona kontrola użytkowości w woj. wileńskim. Suma przeznaczona na ten cel stanowi 48% budżetu hodowlanego.

Jeszcze mniej równomiernie zostało potraktowane utrzymanie instruktorów hodowlanych. Trzecia część województw zupełnie nie uwzględnia tej po-

trzeby. Wyróżniają się pod tym względem samorządy terytorjalne Małopolski Wschodniej: lwowskie i stanisławowskie nic nie przeznaczyły na ten cel, woj. tarnopolskie wyasygnowało zaledwie 2.200 zł. czyli 1,4% budżetu hodowlanego. Takie potraktowanie sprawy znajduje częściowe usprawiedliwienie w ogólnej szczupłości budżetów hodowlanych samorządu powiatowego tych województw. Przy przeciętnym powiatowym budżecie hodowlanym wynoszącym od 8.264 zł. do 13.365 zł. trudno byłoby umieścić w tych ramach dotację na personel hodowlany, która przecie, biorąc pod uwagę koszty podróży pracownika, powinna sięgać co najmniej 6.000 zł. rocznie. Ponieważ jednak powiaty w tych województwach nie są duże, mogłyby miejscowe samorządy terytorjalne przeznaczać na utrzymanie personelu hodowlanego do rozporządzenia Małopolskiego Tow. Rolniczego 50 — 30% sumy niezbędnej na utrzymanie jednego instruktora hodowlanego, pod warunkiem, że jeden pracownik tego rodzaju zostanie zaangażowany na 2—3 powiaty.

Hodowla trzody chlewnej i owczarstwo zostały uwzględnione w budżetach samorządu terytorialnego na rok 1929/30 jedynie w formie dotacji na zakup reproduktorów i premjowanie. Nie we wszystkich budżetach daje się wyróżnić te sumy, ponieważ są one częściowo ukryte w ogólnych rubrykach. Jednak należy sądzić, że są one niewielkie. W tych budżetach, w których pozycje przeznaczone na zakup knurów są wydzielone, stanowią one w stosunku do ogólnej sumy przeznaczonej na zakup reproduktorów 12%. Sumy przeznaczone na zakup tryków — 2%. W tej samej mniej więcej proporcji biorą udział dotacje na trzodę chlewną i owce w rubryce premjowań. Zestawiając to razem i obliczając na podstawie ogólnej sumy przeznaczonej na zakup i utrzymanie reproduktorów i premjowanie, otrzymamy dla wszystkich samorządów powiatowych — około 220 000 zł. na podniesienie hodowli trzody chlewnej i około 35—40.000 zł. na podniesienie hodowli owiec. Trzeba przyznać, że są to sumy znikomo małe w porównaniu do znaczenia tych gałęzi hodowli i zupełnie niedostateczne ze względu na ich potrzeby.

Jeszcze bardziej upośledzona jest niemniej ważna dziedzina hodowli drobiu.

Zasiłki na ten cel łącznie dla 15-tu województw wynoszą 23.251 zł. Jeżeli nawet przyjmujemy, że częściowo dotacje na podniesienie hodowli drobiu mogą się mieścić w innych rubrykach, to jednak nie przewyższają one prawdopodobnie łącznie 30 000 zł. Dla poparcia gałęzi hodowli, która dla naszego eksportu produktów zwierzęcych daje największą pozycję, jest to stanowczo za mało. Połowa woje-

wództw zupełnie nie uwzględnia potrzeb hodowli drobiu w swoich budżetach, albo uwzględnia je w wysokości paruset złotych.

Niemniej po macoszemu zostały potraktowane w budżetach powiatowych potrzeby pszczelnictwa. Ogólna dotacja na ten cel wynosi 20.980 zł. Jedynie w budżetach samorządów powiatowych woj. poleskiego (8.100 zł.) i wołyńskiego (6.130 zł.) potrzeba ta została potraktowana poważniej. Pozatem jedynie kieleckie (3 150 zł.), białostockie (1.600 zł.), oraz łódzkie (500 zł.), a z województw małopolskich — lwowskie (1.500 zł.), uwzględniają tę potrzebę. W taki sposób została potraktowana gałąź hodowli, która niegdyś w Polsce znajdowała się w kwitnym stanie i przodowała innym krajom, a w której nasz bilans handlowy ma obecnie pozycję ujemne.

Niedostateczne zrównoważenie pod tym względem wykazują budżety samorządów powiatowych i w porównaniu do potraktowania innych potrzeb. Tak n. p. pow. lipnowski woj. warszawskiego nic nie przeznaczają na podniesienie pszczelnictwa, ale za to przeznaczają 2.000 zł. na popieranie jedwabnictwa — gałęzi hodowli, jak dla warunków powiatu lipnowskiego, dość egzotycznej. Może to służyć za najlepszy dowód, co znaczy dobrze postawiona propaganda. Nie chcę nic ująć jedwabnictwu, jestem najlepszego zdania o energii jego propagatorów i nawet nie należę do beznadziejnych sceptyków, co do przyszłości jedwabnictwa w Polsce, ale stwierdzam, że jeżeli potrzeby jedwabnictwa zostały uwzględnione w pow. lipnowskim w sumie 2 000 zł., to potrzeby pszczelnictwa powinny być uwzględnione w sumie przynajmniej 20.000 zł., a potrzeby hodowli drobiu 100.000 zł. Niewyasygnowanie w tym powiecie niczego na cele drobiarstwa i pszczelnictwa, a wyasygnowanie 2.000 zł. (10% budżetu hodowlanego) na potrzeby jedwabnictwa, świadczy o wielkim chaosie panującym jeszcze u nas w budżetowaniu samorządów powiatowych w zakresie potrzeb hodowli.

Pokazowe żywienie które może być traktowane jako zabieg wstępny i pomocniczy w stosunku do kontroli mleczności zostały uwzględnione w nieznacznej sumie 27.451 zł. Mamy tu do czynienia z zabiegiem dzielnicowym. Widzimy, że jest on rozpowszechniony we wszystkich województwach centralnych i północno-wschodnich i nie został wcale uwzględniony w budżetach województw zachodnich i Małopolski. Należy się spodziewać, że ten zupełnie dobry zabieg uzyska szersze rozpowszechnienie w roku przyszłym, wobec zaakcentowania jego znaczenia przez Ministerstwo Rolnictwa, które ustaliło obecnie specjalne zasady subwencjonowania pokazowe-

go żywienia oraz przyczyniło się do opracowania odpowiedniej instrukcji przez ograniczenie rolnicze.

Mleczarstwo spółdzielcze zostało uwzględnione względnie dość poważnie — 102.509 zł. Natomiast przetwórstwo spółdzielcze w zakresie produkcji mięsnej oraz spółdzielczy zbyt inwentarza żywego zostały uwzględnione w r. 1929/30 w budżetach samorządu terytorjalnego b. słabo, nie zważając na propagandę popierania przez samorządy powiatowe tej gałęzi spółdzielczości.

Stosunkowo dość znaczne dotacje, bo 62.000 zł. uzyskiwały konkursy hodowlane — ten tak modny obecnie i rzeczywiście wartościowy zabieg. Nie należy jednak przesadzać w tym zakresie, jak w każdym innym, ponieważ najlepszy zabieg wtedy daje dopiero wyniki, jeżeli jest jednym z ogniw w całości harmonijnie splanowanej akcji. Z tego względu należy przyznać, że na kursy hodowlane zostały prelimitowane przez samorządy powiatowe sumy stanowczo zmałe — (15.500 zł.) i, że zabieg ten jest obecnie nieco upośledzony, aczkolwiek częściowo kursy są połączone z innymi zabiegami i wchodzi w skład organizacji konkursów, jako zabieg przygotowawczy. Stanowczo upośledzoną dziedzinę stanowi słowo drukowane — różnego rodzaju broszury, ulotki i plakaty. Mamy tego za mało i za mało korzystamy z tego sposobu propagandy.

Jedną z najbardziej upośledzonych dziedzin tak w całości akcji rolnej, jak i w budżetach hodowlanych samorządu powiatowego stanowi też ulepszenie pastwisk i łąkarstwo. Pastwiska zostały uwzględnione jedynie w budżetach woj. krakowskiego (16.800 zł.) na skutek wyteżonej akcji, rozpoczętej przez prof. J. Włodkaka, oraz w woj. tarnopolskim (3.150 zł.). A jednak odpowiednia pozycja powinna byłaby się znaleźć w budżetach większości województw i powinna byłaby być traktowana jako potrzeba pierwszorzędna. Takie zbagatelizowanie tej ważnej pozycji jest spowodowane częściowo tem, że nie posiadamy prawie sił fachowych w tym zakresie i organizacje rolnicze oraz samorządy powiatowe nie zdają sobie sprawy z tego, co można i należy w tej dziedzinie robić i jak duże znaczenie może to mieć dla podniesienia hodowli w Państwie i w każdym poszczególnym okręgu.

Jeszcze jedna kwestja — czy może być ułożony normalny budżet samorządu terytorjalnego w zakresie hodowli. Mam wrażenie, że może. Nie będzie to budżet jednostajny dla wszystkich województw, ale może być ustalony dla poszczególnych okręgów, dla całych województw a nawet kilku województw. Tak n. p. dla województw centralnych taki budżet wzorowy mógłby się przedstawić w sposób następujący:

Utrzymanie instruktora hodowlanego — 7.200 zł., kontrola mleczności — 2.400 zł., popieranie spółdzielczego zbytu zwierząt domowych i spółdzielczego przetwórstwa — 3.600 zł., zakup i utrzymanie buhajów — 10.000 zł., popieranie hodowli trzody chlewnej — 5.000 zł., popieranie hodowli owiec — 5.000 zł., popieranie hodowli drobiu — 3.000 zł., premjowanie 3.000 zł., pokazowe żywienie i konkursy mleczności — 3.000 zł., popieranie pszczelnictwa — 3.000 zł., inne wydatki — 5.000 zł. Łącznie stanowiłoby to 50.000 zł. Oczywiście jest to swego rodzaju ideał, który w szczegółach mógłby być modyfikowany w zależności od miejscowych warunków, oraz posiadanych środków, ale w ogólnych zarysach odpowiadałby budżet potrzebom hodowli i możliwościom finansowym sejmików województw centralnych, o ile potrzeby hodowli zostałyby uwzględnione w budżetach samorządu terytorjalnego w wysokości odpowiadającej znaczeniu tej gałęzi rolnictwa w życiu gospodarczym kraju.

Prof. Roman Prawocheński.

Zootechnika rosyjska w 1928 r.

Jak wiadomo, sowieckie państwo stara się obecnie rozwinąć wszelką produkcję tak starannie zniszczoną przez rozagitowanych towarzyszy w pierwszym okresie upojenia zdobyczami rewolucji „w międzyplanetarnym wymiarze”. Produkcja hodowlana również cieszy się teraz wielką opieką władzy, naturalnie będąc całkowicie w ręku państwowych gospodarstw (sowchozów i plemchozów”), co, ma się rozumieć, powoduje o wiele większe koszty produkcji. Ale trudno, — konsekwencja sowieckiej doktryny socjalistycznej nie uznaje kompromisów i odstępstw, a trzeba przyznać, że sowieckiej gospodarce nie można odmówić — iście żelaznej konsekwencji. Ostatnio, jak wiadomo, ogłoszony został dekret, zapowiadający w ciągu 5 lat zniesienie wszystkich indywidualnych gospodarstw włościańskich na terenie centralnej Rosji, ewentualne zniesienie przymusowe wszystkich wsi, zcalenie gruntów i wytworzenie na ich miejsce wielkich ośrodków folwarcznych, prowadzonych planowo na zasadzie gospodarstwa o wielkim obszarze, z wykwalifikowanym personelem i robotnikami (ze zniszczonych przymusowo wsi). Mieszkalne domy — koszary mają być zbudowane dla nich według jednolitych planów i najnowszych wzorów.

Kilkaset wsi i do miliona hektarów podobno już są tym sposobem zorganizowane a opór włościan

przełamano, *nie cofając się przed paleniem wsi*, w razie potrzeby!!!

Tak wygląda konsekwencja próby komunizmu, której przygląda się Europa z wielką ciekawością ale może i nie bez strachu.

Jak wygląda na tle takiego budownictwa („socjalistycznaho stroitelstwa”) praca nad podniesieniem zniszczonej hodowli?

Miałem już sposobność w roku ubiegłym zamieścić kilka sprawozdań rosyjskich stacji zootechnicznych oraz wiadomości z dzienników sowieckich rolniczych, omawiających ten temat. Naogół ilościowo i jakościowo hodowla rosyjska wraca do czasów przedwojennych, a w pewnych działach, co do jakości, na przykład, materiału pokazowych ferm państwowych, to nawet jest nie gorsza a lepsza, wykorzystawszy skonfiskowany inwentarz i kierownictwo fermami wysoko wykwalifikowanych osób.

Ostatni 1928 rok przeszedł w Rosji pod tym względem pod znakiem dalszej odbudowy, — t. j. rejestracji i kontroli zarodowego materiału w formie wydania dalszych tomików książek stadnych tak koni jak i bydła rogatego, oraz organizacji konkursów i pokazów, z których widoczny jest wielki postęp, co do wydajności. Mleczność i % tłuszczu tak czołowej krajowej rasy chołmogorskiej, jak i ras drugorzędnych (jarosławskiej, niemieckiej czerwonej, gorbatowskiej i innych) w wielu wypadkach zwraca naszą uwagę. 6 tysięcy litrów i 4% tłuszczu nie są w sprawozdaniach tak bardzo rzadkiem zjawiskiem, jak to było w 1926 i 1927 r. Kółka kontroli obór rozwijają się w dalszym ciągu, korzystając z zasiłków państwowych i pomocy fachowej, lecz również zaznacza się tu wyraźna tendencja niesienia pomocy tylko „odnokorownym” (z jedną krową) gospodarstwom. Liczba zaś gospodarstw włościańskich, mających dwie i więcej krów, spada i w 1928 r. gwałtownie wobec wyraźnego ich prześladowania podatkami i wyjęcia z pod opieki takiej, z jakiej korzystają „biedniaki”. Zaczyna cierpieć więc i t. zw. „sieredniak” (gospodarz średnio zamożny).

Konsekwencja więc i tu zmusza włościan do uległości i prawdopodobnego w blizkiej przyszłości przymusowego przesiedlenia na „koszary” ze wspólną wielką oborą, co jak podaje „Wiestnik Żywnotwodstwa” udało się w niektórych wypadkach, t. j. przesiedlono wieś i spędzono bydło do jednego pomieszczenia w danym majątku prywatnym.

Tegoż roku (1928) Sowiety wystąpiły ze swemi końmi na europejskich torach wyścigowych kłusaczych, posyłając trzy kłusaki urodzone w państwowych stadninach, do Berlina i Hamburga. Mają być wysłane partje i do Paryża. Istotnie spotkał je pe-

wien sukces, aczkolwiek nie tak wielki, jak się spodziewali organizatorowie imprezy. W nagrodach międzynarodowych dla kłusaków, ur. w Europie, rosyjskie konie istotnie jesienią 1928 r. odniosły lekkie zwycięstwo dając austriackim, niemieckim i francuskim konkurentom fory, (do 60 metrów na 2 klm.), natomiast w nagrodzie z udziałem koni importowanych z Ameryki musiały zadowolić się dwukrotnie jeno drugim miejscem. Również nie spotkały się z najlepszym koniem francuskim — kłaczą „Uranie”, podobno fenomenalnej szybkości.

Dalsze ich biegi są oczekiwane z największym zaciekawieniem ze strony europejskich i może jeszcze więcej amerykańskich sportsmenów, zaniepokojonych poważnie o rynek kłusaczy w Europie. W „The Horse Review „Nr. 514 — czytamy, że zostały kupione do Europy przez Holendrów na licytacji w Chicago dwa kłusaki amerykańskie za ogromną cenę (15 tysięcy i 45 tysięcy dolarów) dla specjalnego biegu z rosyjskim „Pietuszkom” (nazwa kłusaka moskiewskiego).

Co zaś tyczy się koni ciężkich i wierzchowych, Sowiety kontynuują nadal zakupy poważnych ilości na Węgrzech, jak i we Francji, (Perszerony), a również i we Wschodnich Prusach. Nadzieje naszych hodowców, że Sowiety będą kupować w Polsce, prawdopodobnie należą do zwodniczych marzeń, wobec jasnej polityki Sowietów i nakazu dla emisariuszy sowieckich unikania wszelkiego kupna w Polsce.

Kilka tysięcy baranów i owiec zakupionych w 1928 r. w Niemczech i Ameryce (merynosy), setki knurów (rasa wielka biała angielska) — są tego wyraźnym dowodem.

Zresztą wymagania sowieckich kupców co do koni są wysokie, i nasza pół krew pozbawiona jeszcze wyraźnego typu jednolitej, a skonsolidowanej rasy w rodzaju węgierskich, wschodnio-pruskich, lub anglo-normandzkich koni, nie może rachować na wzięcie. Kupcy z Rosji szukają, jak to piszą w swoich pismach, ogierów o udatnych kompleksach rodowodowych, czy to w kierunku orjentalnym, czy pełnej krwi, oraz mających tak zw. „performance”. Partja perszeronów zakupionych we Francji i anglo-normandów w 1927 i 1928 r. naogół podobiała się w Rosji, sądząc z pisma „Koniewodstwo”.

Co się tyczy zootechnicznych zakładów doświadczalnych, to trzeba podkreślić energiczną działalność na południu (na Ukrainie) stacji w Ascania Nowa (b. majątek i park zoologiczny Falz-Fejna). Rocznie wydaje stacja 4 biuletyny, dobrze wydane, treściwie napisane. Głównie chodzi tam o wyjaśnienie

nie różnych krzyżówek importowanym materiałem oraz żywienia w zakresie owczarstwa, usilnie protegowanego obecnie w Rosji. Odbывают się tam również i doświadczenia z żywieniem trzody chlewnej na bekon wobec otwarcia kilku bekoniarń na eksport.

Pod tym względem ciekawa jest nowa książka prof. Bogdanowa, opisująca doświadczenia z żywieniem trzody chlewnej na bekon i wogóle opas świń („Wyraszczywanie i otkorm swiniej” — 1929. Moskwa) oraz podręcznik „Swinowodstwo” prof. Iwanowa, (wyd. 1928 Moskwa).

Przy czytaniu tych książek jednak trzeba wziąć pod uwagę, że w Rosji za jednostkę karmową przyjęta jest jednostka nie jęczmienia, a owsa, a więc trzeba odpowiednio dawki skorygować.

Wobec konieczności produkcji mięsa rząd sowiecki sprowadza mięsne rasy nadal, głównie z Anglii. Nietylko tu trzoda gra rolę, importują również herefordy do krzyżowania z resztkami bydła stepowego na południu i głównie w stepach samarskich. Ciekawe są przeto sprawozdania z niektórych stacji zootechnicznych doświadczalnych nad zachowaniem się tej rasy w nowych dla niej warunkach. Pewien opór ze strony przeciwników obcych ras, a zwolenników drogi wyłącznego ulepszenia własności mięsnych bydła kałmuckiego i krajowego przy chowie w czystości rasy został przełamany głównie dzięki zdecydowanemu stanowisku prof. Kuleszowa, wielkiego i dawnego autorytetu w tej sprawie.

Mleczne bydło postanowiono ulepszać drogą chowu czystego. Istotnie rasy te nie potrzebują żadnego ryzykownego ulepszenia obcą rasą wobec dość wysokiej wydajności. Rasy zaś mięsne uznano za konieczność przekrzyżować.

Z prac genetycznych nad zwierzętami kontynuowano w 1928 r. prace prowadzone przez prof. Serebrowskiego nad kurami (wydrukowane w angielskim „Journ. of Genetics”), i prof. Kisłowskiego nad królikami (też wydrukowane w „Journ. of Heredity w Ameryce). Przez ostatniego opisana została też ciekawa forma mutacji u królika w postaci nowej całkowicie nieowłosionej rasy.

W specjalnej stacji zootechnicznej pod Moskwą, prowadzonej przez prof. Kolcowa, prace miały głównie na celu zagadnienia związane z dokrewnem wydzielaniem gruczołów i budową chemiczną krwi (coś na kształt prac prof. Dürst’a w Szwajcarii). Niektóre praktyczne wyniki tych doświadczeń w postaci otrzymania preparatu, działającego na przyśpieszenie rozwoju zwierzęcia, albo na tak zwane odmładzanie, były wypróbowane w niektórych plemchozach z wynikiem dodatnim.

Coś tam może i było ciekawego i nowego, o czym jednak nie podają biuletyny stacji, jeśli do Moskwy na tą stację został delegowany z Edynburga ze słynnego w Anglii Animal Breeding Research Department prof. dr. Greenwood.

Wogóle, rosyjskie zakłady naukowe charakteryzuje wielki ruch spowodowany większymi zasiłkami dla tych profesorów, którzy mogą zrobić jakkolwiek reklamę „sowieckiej nauce”, jak i zrozumiałą ucieczką do pracy naukowej wobec beznadziejnej szarzyzny życia sowieckiego i ciężkich przeżyć moralnych.

Z pracy społecznej zootechnicznej zwraca na siebie uwagę organizacja kursów o popularnym charakterze, oraz spora liczba popularnych wydawnictw, gdzie każdy włościanin pisze, co mu się podoba, czasem nawet rzeczy całkowicie błahie lub niepotrzebne. Jednak przyczynia się to do zwiększenia poczytności pisma i, kto wie, może ma pewien dodatni wpływ na wieś.

Można też zaznaczyć w 1928 roku dalszy rozwój punktów kopulacyjnych państwowych ze stacjonowanymi ogierami, buhajami, knurami i baranami w specjalnie wybudowanych budynkach pod kierunkiem mieszkającego na miejscu agronoma lub weterynarza. Są to tak zwane „opornyje punkty”. Akcja sztucznej inseminacji rozpowszechnia się szybko w dalszym ciągu, przenikając do najdalszych zakątków.

Krowa „Renate XII” Nr. 2737/I. Mleczność 27/28 — 5041 — 3,39% — 4½ letnia. Hodowca: A. Marszewski, Piłasków.

Fot. N. Pelczyński.

Inż. Józef Lewandowski.

W sprawie organizacji włościańskiej hodowli bydła.

Termin „hodowla włościańska” właściwie może nie powinien być używany, gdyż niema podziału, ściśle biorąc, na hodowlę większej i mniejszej własności; hodowla jest jedna i obojętnym jest do kogo krowa należy. Mimo to jednak termin ten stale jest używany, gdyż tak jest wygodnie; pochodzi to stąd, iż w naszych warunkach (mówię tu o terenie byłej Kongresówki) istnieje znaczna różnica w metodach pracy nad podniesieniem hodowli w większych i mniejszych gospodarstwach.

Ponieważ chów bydła, czy jak uтарыło się, hodowla w drobnych gospodarstwach stoi naogół na niższym poziomie, to najwięcej pracy i wysiłków włożyć należy w jej podniesienie. Sprawy te zrozumiano już dawno, wszak już przed wojną istniała przy ówczesnym Centralnym Twie Rolniczym w Warszawie specjalna „Komisja do spraw hodowli włościańskiej” instytucja zajmująca się podnoszeniem poziomu fachowego drobnego rolnika i organizacją hodowli wśród włościan. Wojna zlikwidowała tę instytucję. Po wojnie przyszły inne organizacje, bądź to centralne, bądź prowincjonalne, a obecnie również i Sejmiki zabierają głos w hodowli; robione są zewsząd wysiłki, aby chów bydła na wyższym poziomie postawić i naogół praca idzie po pewnej, wytyczonej linii: są instruktorzy hodowlani, rozstawia się buhaje stacyjne, urządza pokazy, czy wystawy inwentarza, połączone z nagradzaniem, organizuje kółka kontroli mleczności. To są wszystko prace pożyteczne i nie mam zamiaru ich krytykować, chodzi w tej chwili o kwestję związków hodowlanych wogóle i o znaczenie jakie organizacje te mieć mogą dla hodowli włościańskiej, względnie chcę przy sposobności rzucić kilka uwag, jak ja bym rozumiał sprawę organizacji hodowli wśród drobnej własności.

Związki hodowców, jako organizacje, prowadzące hodowlę, drogą przyjmowania zwierząt do ksiąg rodowodowych są często organizacjami niezależnymi od Towarzystw Rolniczych, Izb, czy innych organizacji; pracują one co najwyżej w łączności z temi organizacjami, lub zupełnie samodzielnie, tworząc Związki, Towarzystwa Hodowców i t. d., mniejsza o nazwy. Są to instytucje, których celem w pierwszym rzędzie jest stwierdzać rodowód danej sztuki, gwarantować jej pochodzenie.

W N-rze 50 „Gazety Rolniczej” z dnia 10 XII-26 roku, w artykule p. t. „Związki hodowców, a kółka kontroli obór” wypowiedziałem swój pogląd na orga-

nizację Kółek Kontroli i Związków, mając wówczas na uwadze tylko obory większe. Wypowiedziałem się wówczas, jako zwolennik hodowli na użytkowość, za tem, aby cały Kraj pokryła sieć Kółek Kontroli, aby nie było obory nie zrzeszonej, zdając sobie sprawę z tego, że owe kółka prowadzą pracę przygotowawczą, przez umiejętne normowanie paszy „pompują mleko” od krów, wskazują najlepsze dójki, wskazują po których krowach chować cielęta, a nawet przez swych kontrolerów czy inspektorów, ludzi odpowiednio wykwalifikowanych mogą wskazywać buhaje odpowiednie dla poszczególnych obór, mogą zatem częściowo robić to, co Związki hodowlane. Co do tych ostatnich, to nigdy nie namawiałem i nie namawiam do gremjalnego zapisywania się do Związków; uważam, iż tylko ludzie wybrani, prawdziwi, zamiłowani hodowcy, którzy wyraźnie mają zamiar iść w kierunku zarodowym, powinni się zrzeszać.

Nie chodzi o ilość, o balast, o te obory, które niczem się nie wykazują, ale o prawdziwą robotę. Wszak i wśród większych hodowców w bardzo wielu wypadkach widzimy ludzi, którzy nie mają ani odpowiednich wiadomości fachowych, ani zamiłowania, ani odpowiedniego materiału; mimo to ludzie ci chcą do Związku należeć, nie orientując się, że Związek jako taki, sam przez się, nie jest w stanie nic zrobić; stąd liczne rozczarowania, których dałoby się uniknąć, gdyby ludzie nie cisnęli się gwałtownie do Związków, a poprzestali narazie na kółkach kontroli.

Księgi rodowodowe jeśli mają mieć istotną wartość, powinny być prowadzone w jednych rękach. w jednej wspólnej organizacji centralnej. Za istnieniem takiej organizacji, za nie tworzeniem drobnych Związków prowadzących księgi rodowodowe przemawiają jeszcze inne czynniki, że wymienię choćby trudność w doborze odpowiedniego personelu, wszak każdy Związek powinienby mieć swego inspektora hodowlanego, a tymczasem ludzi tych niema. Od inspektora wymaga się w pierwszym rzędzie, aby „miał oko”, a z tym albo się trzeba urodzić, albo trzeba lat pracy, aby oko sobie wyrobić i doświadczenia nabrać. Poza tem ile związków, tyle biur trzeba prowadzić a więc koszt duży i w dodatku biura te nie będą miały na razie co robić, gdyż nie prędko jeszcze będzie tyle materiału hodowlanego w danej okolicy, aby związki mogły rozwinąć ożywioną działalność.

Zamiast trwonić czas na przedwczesną jeszcze dziś jeźeliby miała być prowadzona na szeroką skalę pracę licencyjną wśród bydła włościańskiego, należałoby zwrócić większą uwagę na te punkty w organizacji hodowli włościańskiej; które ciągle szwankują.

Na pierwszym miejscu postawić należy dobrego instruktora; instruktorów powinno być znacznie więcej, niż jest w tej chwili. Dobry instruktor może zdziałać bardzo wiele, ale musi to być człowiek oddany pracy, bardzo zamiłowany, który nie tylko będzie wygłaszał teoretyczne pogadanki, ale który potrafi przyciągnąć słuchaczy, zjednać ich zaufanie, tak żeby mu ufali i wierzyli. Nie każdy jest dobrym mówcą i nie każdy ma dar argumentowania; do tego dołączyć jeszcze trzeba wyrobienie i odpowiednią praktykę, włościanin musi czuć nad sobą kogoś, kto mu zaimponuje wiadomościami i praktyką i tylko do takiego ma zaufanie. Takich właśnie instruktorów jest brak, a prawie nic się nie robi, aby ich wyszkolić. Nie wystarczy bowiem skończyć wyższe studia rolnicze, aby być dobrym instruktorem. Instruktor powinien mieć za sobą wyższe studia, ale poza tem kursy specjalne dokształcające i odpowiednią praktykę. Przygotowanie odpowiednich kadr instruktorskich, to sprawa b. pilna, sprawa pierwszorzędnej wagi.

Instruktorzy powinni nauczyć włościan przede wszystkim jak mają chować młodzież, następnie jak żywić krowy; z pomocą powinno tu przyjść jaknajbardziej rozpowszechnione pokazowe żywienie, które znacznie więcej zdziała, niż wszelkie pogadanki. Tu na miejscu też będą wycieczki do wzorowo prowadzonych gospodarstw hodowlanych i pokazy inwentarza, zresztą na dość szeroką skalę urządzone.

Tam dopiero, gdzie instruktor przygotowuje grunt, powinno powstać Kółko Kontroli, które obejmie wszystkie krowy włościańskie w danej okolicy bez względu na rasę, czy typ. Na razie dążyć powinniśmy, aby z tych różnych, często mało wartościowych krów włościańskich wyrobić dobre dójki, wyłapać cenniejsze pod względem produkcyjnym osobniki, odpowiednio odchowować po nich cielęta i jednocześnie dobierać do tych krów zarodowe stadniki. Te wszystkie czynności spełnić może dobrze zorganizowane kółko kontroli. W kierunku organizacji włościańskich kółek kontroli jest bardzo wiele do zrobienia i tu jest olbrzymie pole dla organizacji rolniczych; dotychczas istniejące kółka kontroli obejmują przeważnie większą własność, drobni rolnicy stanowią minimalny odsetek i tym się tłumaczy, że ilość krów, będących pod kontrolą u nas jest bardzo mała w stosunku do sąsiadów naszych na Zachodzie. Jeśli weźmiemy pod uwagę choćby Niemcy, to zobaczymy, że w 28/29 r. było pod kontrolą krów, które mają cały rok kontrolny zamknięty: We wschodnich Prusach — 71279, na niemieckiem Pomorzu na 1.VII.28 r. — 100175 krów, w części prowincji Oldenburg (Wesermarsch) — 13892 krowy, na Śląsku (Nieder und Oberschlesien) jest pod kontrolą w 1929 r — 93402

krowy, najbliższy nas teren Wolnego miasta Gdańska ma w 28/29 r. pod kontrolą krów 11421¹⁾).

Na terenie b. Kongresówki w 27/28 r. było kontrolowanych krów 39122, przyczem włościańskich krów w tem 8483²⁾). Cyfry małe dlatego właśnie, że tak niewielka ilość krów włościańskich jest pod kontrolą. Zdaję sobie dokładnie sprawę z tego, że praca kontrolna wśród drobnej własności jest bardzo trudna, że asystenci napotykają tu na cały szereg trudności, ale tembardziej widzę potrzebę jaknajdalej idącej propagandy w tym kierunku. Praca asystenta kontroli wśród drobnej własności na razie zbiegać się będzie z pracą instruktora hodowlanego. Asystent, czyli t. zw. u nas żywiciel, w wielu wypadkach będzie musiał przekonywać, a stosowanie przepisanych przez niego norm żywienia częstokroć będzie rodzajem pokazowego żywienia. Ci dwaj pracownicy, odpowiednio uzdolnieni, przy poparciu instytucji rolniczej, kontrolowani przez inspektorów kontroli obór, czy inspektorów hodowlanych okręgowych, kłaść będą podwaliny pod hodowlę włościańską.

Jako następny etap, a właściwie niezależnie obok nauczania hodowli i kontroli mleczności, idzie akcja rozstawiania stadników stacyjnych. Powiedziałem, że jest to następny etap, uważam bowiem, że w okolicy zupełnie nieuświadomionej pod względem hodowlanym, na razie nie warto stawiać stadników. Zarodowy buhaj w nieodpowiednich rękach zostanie zmarnowany i nie będzie wyzyskany; i tu zatem instruktor musi grunt przygotować; jest to praca może równie zmusna, jak organizowanie kół kontroli. Kto zna dokładnie stosunki, ten wie na ile trudności narażona akcja stawiania stadników stacyjnych, jak mało wagi przywiązuje drobny rolnik do tego, jakim buhajem pokrywa krowy i, że zawsze mu się zbyt drogo wydaje, jeżeli ma kilka złotych za stanówkę zapłacić. To też bez zasiłków pieniężnych ta akcja utknęłaby odrazu. Jakże dalecy jeszcze jesteśmy od spółek utrzymujących buhaje i jak wiele mamy tu do zrobienia? Również dobrze pojęta propaganda ma tu wielkie znaczenie i dobry instruktor też wiele zrobić może w tym kierunku.

Nie powiedziałem tu oczywiście rzeczy nowych; w szerszym, lub węższym zakresie to wszystko się robi, podkreśliłem tylko niektóre rzeczy, uważając, że jest tak dużo pracy w tym kierunku, taki bezmiar pracy propagandowej i organizacyjnej, że zaczynać od zapisywania bydła włościańskiego do ksiąg rodowodowych tam gdzie grunt jest zupełnie surowy, gdzie nie istnieje

je prawie kontrola mleczności, jest niewskazaniem i nie dającym wyników. Nie przeczę, iż obecnie znajduje się pewna ilość krów wśród drobnej własności, których typ i użytkowość pozwoli na przyjęcie do ksiąg rodowodowych, ale od tego są istniejące Związki hodowlane i tu krowy te zapisane być powinny. Jeżeli z czasem będzie tych krów więcej, to przystąpić będzie można do tworzenia spółek hodowców, zrzeszeń, które również do odpowiednich Związków należyć mogą.

Tworzenie nowych, jakichkolwiek związków terytorjalnych niema racji bytu, gdyż związki takie, jako instytucje słabe organizacyjnie, ostać by się nie mogły. Szkoda zresztą wyęczać siły, dążąc do tworzenia czegoś nowego, skoro już dobrze prosperujące związki w Warszawie istnieją. Czy nie lepiej zużytkować te siły na pracę nad podniesieniem hodowli włościańskiej w ten sposób, jak to powyżej wyłuszczyłem?

Jałowica „Jo” Nr. c. 488 O Roland FRS 8539.
Hodowca: A Marszewski, Pilaszów.

Przegląd piśmiennictwa.

Silosy. Nakładem Towarzystwa Oświaty rolniczej (Księgarnia rolnicza) w Warszawie ukazała się książka inż. Stanisława Połowicza pod tytułem: „Silosy” (wieże kiszeń). Wspomniana książka uzupełnia znakomicie lukę w literaturze polskiej, gdyż w polskim języku w wydaniu książkowym temat ten nie był poruszany. Znamy różne artykuły w prasie rolniczej, traktujące o silosach, wyszła w sprawozdaniu Śląskiej Izby Rolniczej za rok 1926 praca dr. Piekarskiego w tym przedmiocie poza tem tabula rasa. A jest to zagadnienie pierwszorzędnej wagi, zważywszy na przeżywanie w dobie obecnej kryzys rolniczy. Rolnik dzisiejszy szuka wszelkich możliwych dróg, byle utrzymać się na powierzchni i nie wyprząć ze swego warsztatu. Wobec katastrofalnie niskich cen zboża pozostaje mu dla osiągnięcia jakiegoś takiego dochodu jedynie droga potaniania kosztów produkcji. Z różnych jej dziedzin, kto wie, czy wytworzyć zwierzęca bodaj nie jest dzisiaj najbardziej rentowna. Silosy niezaprzeczenie dopomóc mogą do wzmoczenia tej rentowności. Dopomogą, gdyż umożliwiają utrzymanie mleczności,

¹⁾ Według „Deutsche Landwirtschaftliche Tierzucht”.

²⁾ Dane Wydziału Hodowlanego Centr. T-wa Organizacji i Kółek Rolniczych.

czy też opasowości na pewnej stałej wysokości, bez każdorazowych fluktuacji w zależności od udania się, względnie nieudania się któregośkolwiek z płodów pastewnych.

Rozporządzając paszą silosową możemy mniejszą przestrzeń przeznaczyć pod uprawę roślin pastewnych, biorąc tem samem większy areal pod inne kultury, ewentualnie utrzymywać na tej samej przestrzeni większą ilość sztuk i z tego źródła ciągnąć większe zyski.

Książka p. Połowicza opracowana jest z dużą znajomością rzeczy i oparta na szeregu źródłowych prac, przeważnie autorów niemieckich, a trzeba wiedzieć, że w Niemczech rząd i organizacje rolnicze sprawę silosów wysuwają na czoło zagadnień nowoczesnego, powojennego, gospodarowania. Do wiadomości technicznych, opartych o literaturę i doświadczenia zagraniczne, autor dorzuca wiązankę własnych spostrzeżeń i faktów z naszej choć niewielkiej, praktyki silosowej, oraz uzupełnia treść licznymi fotografiami silosów wybudowanych w Polsce.

Książka ta składa się ze wstępu i 5 rozdziałów i obejmuje 112 stronic bogatych w treść.

We wstępie p. Połowicz uzasadnia potrzebę konserwacji pasz w formie kiszzonek z punktu widzenia racjonalnego karmienia inwentarza, podkreślając, że jest to jedyna pasza witaminowa na długi u nas okres zimowy, tem samem pasza niezastąpiona, a niezależnie od tego umożliwiającą letnią stabulację bydła, co w wielu gospodarstwach rozstrzygnąć może kwestję opłacalności obory. Autor poza tem słusznie podkreśla, że jest to zagadnienie, które nietylko staje się aktualne w większych jednostkach gospodarczych, owszem może znaleźć zastosowanie i w drobnych warsztatach rolnych, należy tylko dostosować typ i rozmiar kwaszarki-silosu do potrzeb drobnego rolnika. Wszak becзка z kapustą lub ogórkami to statek na wsi nader ceniony, ba popularny; ta kwaszonka przeznaczona dla ludzi nieraz przy ziemniakach stanowi główne pożywienie małorolnego. A silos to przecież nic innego, jak takąż beka kwaszonego pokarmu tylko przeznaczona dla zwierząt. Niekoniecznie mają to być drogie, duże budowle cementowe, mogą to być tańsze kadzie drewniane. Napewno, gdyby było zapotrzebowanie, znalazłaby się firma, któraby skonstruowała tanią, zastosowaną do potrzeb drobnego rolnika, kwaszarkę.

W rozdziale 1-szym p. Połowicz podaje różne metody konserwowania pasz, analizując, który okazuje się najtańszy, przy którym w porównaniu do pierwotnej masy zielonej, ponosi się najmniejsze straty. Uzasadnia tam, że racjonalne kisenie w silosach daje najlepszy rezultat, bo najmniejsze straty w białku, tym składniku, tak ważnym, np. przy produkcji mlecznej, a jednocześnie najdroższym. Podaje tu również dwie główne metody silosowania: przy pomocy ciepłej, względnie zimnej fermentacji, podkreślając słusznie, że metoda zimna jako tańsza, nie wymagająca skomplikowanych urządzeń, jest dla nas praktyczniejsza; przez to mająca widoki szerszego rozpowszechnienia.

W rozdziale 2-gim autor przedstawia sposoby napełniania i wyładowywania silosów, podając szereg cennych uwag praktycznych na ten temat. Czytelnik znajdzie tam oprócz sposobów czysto gospodarskich, najbardziej nowoczesne urządzenia w rodzaju specjalnych sieczkarni, przyrządów wydmuchowych, czy-szczalni, wind i t. p.

W rozdziale 3-cim omówione są kolejno wszystkie rośliny, nadające się do silosowania z podaniem składu odżywczego poszczególnych kwaszonek. Obszerniej przytem potraktowane są te kiszzonki, które dotychczas miały małe zastosowanie praktyczne, zważywszy na trudności, bądź w przechowywaniu, bądź w skarmianiu, a które mogą dać pierwszorzędą karmę białkową, że wspomnę tylko o zielonkach łubinowych z łęcin kartoflanych.

W rozdziale 4-ym poruszona jest technika budowania wież kisenia, uwzględniono tu budowle różnych rodzajów i z różnych materiałów, przytoczono typy najbardziej praktyczne dla naszych specjalnych warunków. Autor uzasadnia, że cylinder cementowy, wysokości co najmniej 5 metrów, o gładkiej, wewnętrznej powierzchni, szczelnej okrywie, posiadający windę samoczynną jest budowlą tego typu najbardziej celową.

Wreszcie w 5-ym rozdziale p. Połowicz opisuje korzyści gospodarce, jakie może osiągnąć posiadacz silosu. I moim zdaniem jest to rozdział najślabszy i w następnych wydaniach powinien ulec gruntownemu przerobieniu i znacznemu skróceniu. Autor powtarza to, co mówił we wstępie, to jedna usterka. Poza tem zagraniczne przykłady mnożone do znużenia, bynajmniej nie przekonują, możnaby się tu ograniczyć do najbardziej typowych. Wyrozumowany zaś przykład na stronicach od 101

do 105, bynajmniej, jak to zapowiada autor, nie uwzględnia typowych naszych stosunków. Teoretyczne zaś dawki pokarmowe z jednej strony 30 kg. buraków, 5 kg. koniczyny, 6 kg. słomy, 1 kg. kuchen lnianego, z drugiej zaś dla porównania 25 kg. kiszzonek, 8 kg. słomy i 1 kg. kuchen orzecha ziemnego dla krów wagi 450 kg. o przeciętnej wydajności 12 litrów mleka są wadliwe i źle obliczone, nie mogą wystarczyć na powyższą produkcję. A na wadliwych podstawach oparte dalsze wywody, choć i tak dość mętne, nie mogą się ostać ostrzu krytyki. Rozdział ten powtarzam, musi ulec poprawkom. Mimo tej usterki książka ta jest nader cenna, społeczeństwo rolnicze może być autorowi wdzięczne za niemały trud w opracowaniu tego nowego zagadnienia. Powinna się znaleźć w ręku każdego światłego rolnika i na półkach biblioteczek rolniczych. Pisana jest stylem żywym, popularnym, a mimo to zawiera wiele materiału do myślenia. A jest o czem myśleć, bo silosy mają przyszłość.

Inż. M. Kwasiebski

Z angielskiej literatury zootechnicznej. I. T. Cunningham. „Modern Biology: a Review of the principal Phenomena of Animal life in relation to Modern Concepts and Theories”. 244 str. (London, wydawnictwo Kogan Paul and Co., Ltd.). Cena 10 sh. 6 d. (około 25 zł.).

Dobrze jest czasem dla hodowcy, pracującego teoretycznie w zakresie zagadnień, związanych z ewolucją rasy, dziedzicznością i t. p., odświeżyć swoje wiadomości z dziedziny przyrodoznawstwa lekturą dzieł wybitnych współczesnych biologów. Pomimo bezpośredniej korzyści w postaci zaznajomienia się z prądami myśli naukowej i zrozumienia podstaw pracy hodowlanej, czytelnik takich dzieł, czerpie z nich ducha zdrowego krytycyzmu i zdrowej logiki. Jednocześnie i nierzadko pozbawia się pewnej, zacieśniającej widnokrąg myślowy, sugestii ze strony dominujących kierunków zootechniki.

Do takich dzieł niewątpliwie trzeba zaliczyć nowy elaborat znakomitego angielskiego biologa, Cunningham'a, który nie cofa się przed bardzo śmiałą krytyką niektórych zapatrywań współczesnej nauki. A że porusza zagadnienia związane z ewolucją istot zwierzęcych warto o tem i w naszym „Przeglądzie” wspomnieć.

Najsamprzód autor dość sceptycznie zapatruje się na prace współczesnych biochemików. Nie dlatego, żeby uważał biochemję za coś sztucznie wykopcowanego, lub nie mającego racji. Ale z powodu błędnej (według Cunningham'a) koncepcji zagadnienia życia. „Nasi biochemicy” (pisze C.) patrzą na swoje zadania oczami tylko chemików, nie studując żywych organizmów z innych punktów widzenia. Stąd wpadają w błąd i brną w swoich mylnych wnioskach („...they have approached the subject from the chemical point of view and have not studied living organisms from any other point of view...”). — Życie według Cunningham'a jest zjawiskiem całkowicie różnem od prostego tylko fizyko-chemicznego procesu. Nauka zaś biologii nie da się sprowadzić do ujęcia jej w ramach biochemii („Biology is not and can never become merely comparative biochemistry”).

Równie krytycznie zapatruje się Cunningham na swego rodzaju powszechną sugestję tłumaczenia ewolucyjnych zagadnień mutacjami, tak jak to obecnie głosi szkoła Morgana. Przyjmując w znacznej mierze hipotezę genów w sensie rozwoju dalszej teorii Mendla, Cunningham jednak się nie zgadza na przyznanie dziedziczności w formie przypadkowych kombinacji genów i ich mutacji wyłącznego znaczenia w zagadnieniach przystosowania się zwierząt do otoczenia, funkcjonalnego rozwoju i t. d.

Pod tym względem niewątpliwie Cunningham zdradza poniekąd pewne zbliżenie do dawnych poglądów Darwina i Lamarck'a. Istotnie w swoich rozumowaniach rozwija on ciekawą nadzwyczaj koncepcję współczesnego lamarckizmu, która już w 1921 r. była przez Cunningham'a ogłoszona w znanej jego pracy „Hormones and Heredity”.

Aczkolwiek według C. ewolucja bez uznania dziedziczenia cech nabytych jest nie do wytłumaczenia, autor jednak bardzo powściągliwie pisze o dowodach przemawiających na korzyść takiego dziedziczenia. Spotykamy jeszcze ciekawy opis doświadczeń prof. Mc. Dougalla nad dziedziczeniem nabytych przyzwyczajęń u szczurów. Chodzi tu prawdopodobnie o doświadczenia tego samego rodzaju, które obecnie przeprowadza znakomity rosyjski fizjolog Pawłow z myszami, używając przy ich żywieniu dzwonka i obliczając długość czasu u każdego następnego pokolenia, potrzebnego dla zrozumienia dzwonka jako pobudki do rozpoczęcia karmienia.

W ostatnim rozdziale swojej pracy Cunningham wdaje się w filozoficzne rozważania na temat zagadki życia wogóle. Nie poruszając tu głębin myśli filozoficznej, zwykle bardzo jałowej w tym wypadku, C. jednak ogranicza się prostem, lecz zasługującym na uwagę, zdaniem. Mianowicie: — Życie, według niego, jest czemś, co związane musi być nieodłącznie ze świadomością istnienia i pewnym stopniem rozumu („there is no possibility of separating life and consciousness”). Różnica zaś między rozumem amebą lub dżdżownicą i z drugiej strony — człowiekiem, jest tylko różnicą stopnia zdolności, będąc raczej ilościową, niż jakościową („as a difference of degree not a difference of kind”).

W tym sensie nawet z punktu widzenia autora, rośliny mogą być uważane za istoty mające zaczątki świadomości i rozumowania w zarodku („rudiment of potentiality of consciousness and mind” — str. 225).

Niewątpliwie Cunningham zapatrujący się na mechanizm istoty organicznej jako zasadniczo różniący się od martwej masy i nie pokrywający się całkowicie tem, co wiemy o zjawiskach fizyko-chemicznych, zbliżony jest do t. zw. witalizmu w przyrodzie, skądinąd bardzo niewdzięcznego punktu widzenia. Nie jest jednak on tu znowu tak krainowy, jak np. przedstawiciel tej szkoły w Niemczech, biolog Driesch. Wogóle, Cunninghama cechuje obiektywizm i ścisła logika w rozumowaniach, połączona z olbrzymią i ścisłą wiedzą przedmiotu, o którym mówi.

Dlatego to dzieło jego zostało przyjęte w Anglii, sądząc z listów przedstawicieli nauki przyrody i zootechniki w Cambridge i sprawozdań w „Nature” z wielkiem uznaniem („it is one with which the present reviewer has much sympathy”).

Prof. R. Prawocheński

Stan owczarstwa we Francji. Alfred Massé w artykule „La Statistique des Animaux de Ferme” (Revue de Zootechnie Nr. 11 — 1929 r.) podaje następujące dane o stanie owczarstwa we Francji na podstawie spisu z dn. 31 grudnia 1928 r.

Liczebność owiec we Francji po wojnie światowej miała tendencję do zwiększenia się, aczkolwiek nieznacznie. Jednak od r. 1927 owczarstwo we Francji zaczyna znów się kurczyć. Z liczby 10.775.260 sztuk w końcu 1925 r. zmniejsza się ono do liczby 10.693.120 sztuk w końcu 1927 r. i do 10.415.000 sztuk w końcu 1928 r. W stosunku do r. 1913 stan liczebny owiec we Francji zmniejszył się o 5.800.000 sztuk.

Podług kategorii, zmniejszenie liczebności owiec w r. 1928 rozdziela się w sposób następujący w liczbach zaokrąglonych: tryki — 4.000, maciorki — 136.000, skopy ponad 1 rok — 57.000, jagnięta — 80.400, łącznie — 277.400 sztuk.

Odnosi się wrażenie, że wszystkie wysiłki dotychczasowe, mające na celu zahamowanie kurczenia się owczarstwa, nie dały pożądaných wyników. Przemysłowcy, północnego okręgu, którzy przerabiają znaczną ilość wełny sprowadzanej z zagranicy, założyli dla Metropolii, tak jak zrobili to poprzednio dla Afryki północnej i innych kolonii, związek hodowców owiec, który ma na celu zwalczanie szybko wzrastającego zmniejszania się owczarstwa. Czynniki te wpłynęły na parlament dla uzyskania 10% zwwyżki dla przywozowego od wełn i skór zagranicznych, z tem, że fundusze uzyskane w ten sposób zostaną użyte na poparcie rozwoju owczarstwa we Francji. Specjalna komisja złożona z przedstawicieli hodowców i przemysłowców została upoważniona do określenia przeznaczenia uzyskanego funduszu. Wobec zanikania w pierwszym rzędzie dużych stad, komisja zdecydowała się poprzeć przede wszystkim powstawanie niewielkich owczarni, które, zdawałoby się, mogą być rentowniejsze. Trudność zakładania tych niewielkich stad polega jednak na nieopłacalności zaopatrywania ich w odpowiednie reproduktory. Wobec tego Związek Hodowców Owiec we Francji podjął się zaopatrzenia nowopowstających niewielkich owczarni w odpowiednie reproduktory na swój koszt, pod warunkiem łączenia się dla tego celu hodowców w związki (koła) hodowlane. Nowe niebezpieczeństwo dla hodowli owiec przedstawia poważna zniżka cen na wełnę w r. b. Ceny te spadły z 16,5 fr. w r. 1928 do 10 fr., co może w dalszym ciągu wpłynąć ujemnie na owczarstwo. Wobec tego hodowcy uważają, że najlepszym środkiem poparcia hodowli owiec byłoby ustalenie na produkty owczarstwa cen, które zapewniłyby opłacalność chowu.

M. M.

W „Zeitschrift für Schweinezeitung”, w numerze z dn. 5.I 1930 r., znajdują się następujące interesujące uwagi i sprawozdania:

Bekony z N. Zelandji. Fr. Richter z Wrocławia podaje, że, według informacji „Timesa”, angielskie ministerstwo rolnictwa poczyniło starania o przywóz mrożonego mięsa wieprzowego z Nowej Zelandji. Mięso to przerabiano następnie przy pomocy standartowych metod na bekony typu Wiltshire. Ocena, przeprowadzona przez londyńską giełdę środków spożywczych, brzmi dosłownie: „Ogólny wygląd i stosunki wielkościowe pojedynczych sztuk były dobre, wybitna delikatność i barwa mięsa. Ogólna punktacja wyraża się cyfrą 81, 76 i 82”. Poza tem dodaje od siebie wspomniany dziennik, że bekony nowozelandzkie w niczem nie ustępowały angielskim, a duńskie nawet im co do delikatności ustępują. Przyszłość okaże, czy będzie możliwe usunięcie duńskiego bekonu z rynków angielskich.

Pastwiska rzepakowe dla świń lub mieszane: rzepak, owies, albo owies i czerwona koniczyna — przedstawiają wielką wartość odżywczą dla świń. Rzepak jest bogaty w białko i zawiera wiele wapna. Przedewszystkiem wchodzi w rachubę odmiana rzepaku Dwarf Essex. Najlepsze rezultaty daje świeży siew. Rzepak można siać nawet w czerwcu i w 6—8 tygodni po wysianiu nadaje się do spasan. Bardzo jest odporny na spasanie i dostarcza wiele dobrej karmy.

O **plodności macior** zamieszcza Jovard w „The Chester White Journal” artykuł, w którym dochodzi do wniosku, że żywienie nie jest bez wpływu na ilość potomstwa. Doświadczenia stacji zootechnicznej IOWA wykazują, że przeciętnie ilość prosiąt w miocie przy żywieniu wyłącznie kukurydzą wynosi 5,6, przy dodawaniu mleka 9,8, przy dodaniu zaś mączki mięsnej 8,8. Wpływ ten wyraża się nie tylko ilością prosiąt, ale też zdrowotnością potomstwa. I tak, przy żywieniu ubogim w białko było tylko 68% prosiąt zdrowych, przy dużych zaś dawkach białka 93%.

Nowe spostrzeżenia nad wpływem światła pozajądowego na organizm. Profesor dr. Walter i dr. Sommer przychodzą w swej pracy do następujących wniosków. Chów zwierząt domowych, prowadzony w normalnych warunkach, zaspokaja prawdopodobnie w zupełności zapotrzebowanie witaminów i światła. Tam jednak, gdzie brak działania tych dwóch czynników, można stwierdzić wielką niewspółmierność w rozwoju zwierząt. W przeciwieństwie znów równomierny, dobry rozwój jest uwarunkowany dużymi dawkami witaminów w pożywieniu. I tak ogólnie są znane mączka rybna i tran jako dobre środki zapobiegawcze przeciw rachityzmowi świń. Naświetlanie t. zw. słońcem górskim powoduje także szybszy rozwój osobników słabowitych. Im starsze jest zwierzę, tem mniejszy jest wpływ naświetlania promieniami pozajądowymi, a tem samem efekt naświetlania zwierząt dorosłych jest prawie nieuchwytny. Im gorsze warunki życia i chowu zwierząt, tem wydatniejsze okazują się skutki naświetlania. Wydaje się, że w znacznej mierze wpływ naświetlania nie wyraża się lepszym zużyciem paszy, lecz zwiększeniem apetytu.

Rola żelaza i manganu w żywieniu (American Swineherd). Materiał doświadczalny podzielono na 4 grupy. Wszystkie te cztery grupy dostawały jako paszę zasadniczą żółtą kukurydzę, a dodatkową paszę stanowiła mieszanka mączki nasion bawełnianych, mączka siemienia lnianego, orzecha ziemnego, sojowa i lucernowa. Tę karmę podstawową dostawała grupa A. Grupa B otrzymywała jeszcze dodatek: mieszaninę 19% soli kuchennej, 39% mielonego wapna, 39% mączki kostnej i 0,05% jodku potasu. Grupa C zaś dostawała obok karmy podstawowej (A) jeszcze 13% soli kuchennej, 27% wapna, 27% mączki kostnej, 5% chlorku wapnia, 10% kwiatu siarczanego, 10% soli Glauberskiej i po 1% siarczanu magnezu, żelaza, manganu, sodu, dalej potasu + glin i 0,035% jodku potasu. Grupa D mogła pobierać minerały według własnego wyboru. Wyniki przedstawiały się następująco:

Grupa	Czas osiągnięcia 100 kg. (w dniach)	Zużycie na 100 kg. przyrostu w kg.			
		Kukurydza	Pasza dodatkowa	Mineralne cz.	Razem
A	185	624	115	—	739
B	111	415	81	2,15	498
C	102	381	72	2,71	456
D	107	416	80	8,63	505

Z powyższej tablicy okazuje się, że brak wszelkich składników mineralnych odbił się fatalnie na rozwoju zwierząt. Lepsze rezultaty osiągnięto przy zastosowaniu prostej mieszanki mineralnej. Przez jej dodatek spadła ilość zużytego pokarmu o 241 kg. Jeszcze lepsze wyniki dała skomplikowana mieszanka mineralna. Autor tej pracy wskazuje na żelazo jako na przyczynę szybkiego rozwoju świń.

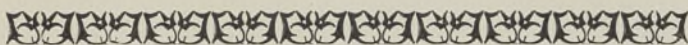
W gospodarstwie doświadczalnym Ruhlsdorf będą się odbywać następujące kursy:

- 1) dwumiesięczny kurs dla pastuchów świń;
- 2) dwumiesięczny kurs dla dyplomowanych rolników (zaczyna się pierwszego każdego miesiąca);
- 3) dwumiesięczny kurs dla egzaminowanych rolników;
- 4) jednomiesięczny kurs dla młodych rolników.

Wszystkie z wyjątkiem pierwszego zaczynają się co miesiąc, czesne wynosi od 50—70 RM.

Frekwencja zapewne nie jest mała — ale sam fakt istnienia tylu typów kursów dowodzi wielkiego zainteresowania jakiem cieszy się hodowla trzody chlewnej w Niemczech.

B. S.

Z instytucji i zrzeszeń hodowlanych.

Komisja Studiów Przygotowawczych do spraw Warszawskiej Izby Rolniczej.

Organizacja Warszawskiej Izby Rolniczej jest w pełnym toku. Już w lecie odbyły się wybory pierwszej grupy radców. Drugą w najbliższym czasie mają wybrać towarzystwa rolnicze i związki hodowlane. Przewidywane jest również wkrótce mianowanie przez rząd trzeciej grupy.

Komisja Studiów Przygotowawczych dąży do sprecyzowania zadań Izby w ramach obowiązującego statutu. W dziale hodowli zorganizowano sekcję wytwórczości zwierzęcej, która odbyła pierwsze posiedzenie dn. 16-go stycznia pod przewodnictwem prof. dr. J. Rostafińskiego. Po wybraniu również przez zebranych wiceprzewodniczącego w osobie radcy ministerj. M. Markijanowicza, inż. S. Wiśniewski wygłosił referat p. t. „Wytłaczne prac Izby w dziedzinie hodowli”, którego przewodnią myślą było rozgraniczenie działalności Izby, zrzeszeń dobrowolnych i samorządu terytorjalnego. Wspomniawszy, że izby rolnicze w Wielkopolsce i na Pomorzu były instytucjami macierzystymi szeregu związków hodowlanych, referent podkreślił, iż Izba Warszawska powstaje w odmiennych warunkach i początkowo winna ześrodkować swą działalność na dostarczaniu rozplodników dla hodowli masowej i na prowadzeniu akcji poprawy zdrowotności zwierząt domowych (sprawy weterynaryjne, łaki i pastwiska). W dyskusji radca min. St. Glass zwracał uwagę na statutowo określone, a dość szerokie zadania Izby, p. Z. Ihnatowicz zaś kładł nacisk na stronę ekonomiczną wytwórczości zwierzęcej i ciążące na Izbie obowiązki w tej dziedzinie. Wynikiem obrad będzie opracowanie szeregu wniosków przez przewodniczącego sekcji, które poddane będą dalszej dyskusji.

Akcja unifikacyjna Związków Hodowców Bydła Czerw. Polskiego.

Dnia 9.XI.1929 roku odbyło się w Warszawie zebranie przedstawicieli wszystkich istniejących w Polsce Związków Hodowców bydła czerwonego polskiego.

W zebraniu uczestniczyli prezesi i inspektorzy Związków: w Białymstoku, Brześciu n/Bugiem, Lwowie, Łucku, Krakowie, Nowogrodzku, Warszawie i Wilnie.

Reprezentowanych było zatem 8 związków. Poza tem szereg obór (niezrzeszonych) z terenu województwa poznańskiego reprezentował P. Cybulski z Przytoczniczy.

Konferencja powyższa była wynikiem poprzedniego zebrania na Powszechniej Wystawie Krajowej w Poznaniu dn. 29.VI.1929 r.

Zebranie w Poznaniu było wspólną inicjatywą Związków:

warszawskiego, krakowskiego i lwowskiego, których przedstawiciele, obecni na P. W. K., wyrazili impulsywnie gotowość rozpoczęcia wstępnych obrad nad konsolidacją pracy nad bydłem krajowym.

Zebranych było wówczas około 30 osób, reprezentujących związki w Warszawie, Krakowie, Lwowie i Białymstoku. Zebranie składało się z członków zarządów tych związków, hodowców i inspektorów. Poza tem w zebraniu brał udział redaktor Z. Ihnatowicz, radca Ministerstwa Rolnictwa, M. Markijanowicz i dyrektor Państw. Stacji Zootechnicznej w Borowinie, Z. Zabielski. Zebraniu przewodniczył prof. dr. J. Rostafiński (Prezes Związku Warszawskiego). Zebranie miało charakter dyskusyjny, i po dłuższych przemówieniach Z. Ihnatowicza i prof. dr. J. Rostafińskiego — obecni uznali, że dla dobra rozwoju hodowli bydła czerwonego polskiego konieczna jest konsolidacja pracy wszystkich istniejących związków w Polsce i że w tym celu należy rozpocząć planową akcję. By akcji tej nadać charakter wybitnie fachowy i by praca posiadała żywsze tempo, postanowiono w jesieni 1929 r. zwołać zjazd delegatów wszystkich związków w liczbie nie większej, jak dwóch od każdego, t. j. prezesów i inspektorów związków. O realizację tego zjazdu uproszono prof. dr. J. Rostafińskiego.

Powyższy Zjazd, jak wspomniano, doszedł do skutku dnia 9.XI.1929 r.

Poza prezesami i inspektorami związków, zaproszeni zostali do współudziału w obradach:

red. Z. Ihnatowicz, M. Markijanowicz — radca Min. Roln.; Z. Zabielski — dyrektor Państw. Stacji Zootechn. w Borowinie;

T. Gejzler — kierownik Wydziału Hod. C. T. O. i K. R.; W. Szczekin-Krotow — kierownik Kółek Kontroli Obór przy Wydziale Hod. C. T. O. i K. R.;

W. Plewiński — kierownik Państw. Stacji Zootechnicznej w Świsłoczy;

P. Szumowski — asystent Szkoły Głównej Gosp. Wiejskiego, z Zakładu Hodowli i Żywnienia Zwierząt Domowych.

Uczestniczyło w obradach 24 osób.

Program porządku dziennego był następujący:

1) Odczytanie protokołu z zebrania, odbytego w Poznaniu w dniu 29.VI.1929 roku.

2) Rozmieszczenie terenowe bydła czerw. polsk. i istniejących związków.

3) Różnice w wymaganiach licencyjnych (budowa, wydajność, pochodzenie) różnych Związków.

4) Możliwość uzgodnienia licencji na podobnych sobie terenach.

5) Ujednostajnienie metod obliczania rocznych udojów (badań użytkowości).

6) Sprawa sfuzjowania ciał kierowniczych związków dla utrzymania linii wytycznej w hodowli bydła czerw. polskiego (ewentualne wybory).

7) Zajęcie stanowiska w sprawie ewentualnych, nowych Związków terytorjalnych.

8) Ustalenie terminu następnego zebrania prezesów i inspektorów związków (po opracowaniu w komisjach zleceń obecnego Zjazdu), albo ustalenie terminu zebrania hodowców bydła czerw. polskiego całego kraju dla wypowiedzenia się nad uchwałami obecnego Zjazdu.

9) Wolne wnioski.

Zebranie zgaił prof. dr. J. Rostafiński, proponując przewodnictwo zebrania p. Cz. Kuberskiemu z Sieburczyna, poczem wygłoszony został wyczerpujący referat przez insp. M. Malickiego na temat: „Różnice w wymaganiach licencyjnych poszczególnych związków”.

Myśli zasadnicze tego referatu były następujące:

Ujednostajnienie pracy poszczególnych związków powinno iść przedewszystkiem po linii ujednostajnienia metodyki tej pracy, czyli uzgodnienia zasad zapisywania sztuk do ksiąg rodowodowych związków, t. j. zrównania wymagań licencyjnych. To powinno być punktem wyjścia.

Różnice tych zasad w poszczególnych związkach są dość duże. Niektóre związki w swych wymaganiach poszły zadaleko, inne zadowolają się zbyt niskimi wymaganiami. Z jednej strony wytwarza się niezłomowy stosunek do techniki pracy, z drugiej — zbyttnia skromność, która hamuje rozwój i postęp. Jedno i drugie wytwarza między związkami brak wzajemnego zaufania do siebie i stwarza może coraz to większe trudności do porozumienia się. Taki stan rzeczy osłabia tempo pracy nad rozwojem hodowli bydła czerwonego polskiego w tych czasach, gdy ono z wielu względów powinno być właśnie przyspieszone.

Kwestja używania buhai stacyjnych jest ściśle związana z przyspieszeniem tempa pracy hodowlanej, gdyż buhaje stacyjne mają przecież za zadanie wnieść elementy postępu do hodowli wśród szerokich rzesz hodowlanych.

Masowe zakupy buhai, dokonywane przez organizacje samorządowe, nieraz w dodatku buhai bezwartościowych, t. j. bez pochodzenia lub z pseudo-pochodzeniem, to zadanie hamują.

Skonsolidowane związki powinny uchwalić minimum rodowodu wymagane dla buhaja stacyjnego i to minimum w porozumieniu z Ministerstwem Rolnictwa wprowadzić w życie, jako obowiązujące.

Uzgodnienie pracy związków, zwłaszcza w dziedzinie zrównania zasad zapisywania sztuk do związku, może oddać duże usługi przy opracowaniu w przyszłości państwowych ksiąg elity i przy badaniu prądów krwi tych stadników, których potomstwo jest na terenie działalności innych związków.

Powyższy referat był ilustrowany tablicami, przedstawiającymi różnice wymagań licencyjnych w poszczególnych związkach.

Sprawa umaszczenia, będąca na ostatnim planie, nie była zupełnie na tem zebraniu omawiana. Na czoło zagadnień wysunięta została sprawa użytkowości.

Drugi referat p. t. „Ujednolajnienie metod obliczania rocznych udojów” — wygłoszony został przez p. W. Szczekin-Krotowa, kierownika Kółek Kontroli obór przy Wydziale Hodowlanym C. T. O. i K. R. w Warszawie.

Celem otrzymania jednolitych i miarodajnych danych powinna być przyjęta jednakowa metoda badania wydajności. Próbné udoje z analizą mleka na procent tłuszczu w myśl uchwały zebrania fachowców w Ministerstwie Rolnictwa powinny się odbywać nie rzadziej, jak raz na miesiąc, przeciętne roczne z obór powinny być obliczane z uwzględnieniem wszystkich krów, które w ciągu roku były pod kontrolą.

Przy określaniu wartości użytkowej krowy wyniki zamknąć za rok kontrolny są niewystarczające, szczególnie, gdy mamy dane z jednego roku, co ma miejsce przy zapisywaniu do ksiąg sztuk młodych po 1—2 wycieleniu. W tym celu należy obliczać wydajność za okres laktacji, uwzględniając długość laktacji i wiek krowy.

Wprowadzając poprawki na długość laktacji i wiek, narazie można korzystać z poprawek Sandersa, lecz w najkrótszym czasie powinno się sprawdzić te poprawki na miejscowym materiale, ponieważ jak wykazały badania Sandersa, mogą one mieć pewne odchylenia dla różnych ras.

Poprawek za okres wycielenia, ustalonych przez Sandersa, w naszych warunkach nie można wprowadzać wobec dużych różnic w sposobie letniego żywienia, stosowanego u nas i zagranicą.

Również nienależałoby stosować poprawek na ilość dni zapuszczenia krowy, ponieważ w danym wypadku tolerowałoby i uwzględniałoby się zapuszczenie krowy, nie we właściwym terminie i czasem ze szkodą dla hodowli.

Twierdzenie, że wszystkie poprawki Sandersa należy jednocześnie stosować, nie jest słuszne, ponieważ te ostatnie były obliczone niezależnie jedna od drugiej. Raczej odwrotnie, chcąc wprowadzić wszystkie poprawki jednocześnie, należałoby obliczyć je, stosując wzór współzależności wielorakiej.

W wyniku dyskusji nad temi tematami *powzięto następujące uchwały:*

1) W sprawie ujednolajnienia zasad licencji: upoważnić do tej pracy Komisję złożoną z następujących osób: Z Zabielski — dyrektor Państw. St. Zootechn. (jako przedstawiciel tej instytucji i Polskiego T-wa Zootechnicznego); M. Malicki — inspektor Związku Hod. bydła polskiego w Warszawie (jako przedstawiciel Związków na terenie Województw Centralnych); J. Mieszkowski — inspektor i przedstawiciel Związku przy Małopolskim T-wie Rol. w Krakowie; W. Szczekin-Krotow — jako ekspert w sprawie kontroli mleczności; T. Twardzicki — inspektor i przedstawiciel Związku przy Małopolskim T-wie Rol. we Lwowie; Fr. Wierzbicki — inspektor Związku Hod. bydła czer. w Wilnie i przedstawiciel Związków Kresowych;

2) W sprawie terenowego rozmieszczenia czerwonego bydła polskiego: Wybrać z trzech osób Komisję międzydzielnicową i międzyzwiązkową dla opracowania z organizacjami rolniczymi sprawy rozsiedlenia terenowego (z ustalonym terminem przedstawienia gotowej pracy), by po jej rozpatrzeniu przez Zarządy wszystkich Związków Hodowców bydła czer. pol., przedłożona została, jako ich opinia Ministerstwu Rolnictwa.

Do Komisji wybrano: pp. T. Gejzlera, M. Malickiego, J. Mieszkowskiego;

3) W sprawie metodyki selekcji: Celem oparcia selekcji bydła czerwonego polskiego na użytkowości, należy zaprowadzić stałą kontrolę wpływów stadników na użytkowość córek, do czego konieczne jest ustalenie metod badania i wzorów, jak i druków do tego używanych. Na czele tego rodzaju prac powinna stać komisja wyłoniona z Polskiego T-wa Zootechnicznego.

Wobec ważności sprawy, należy oczekiwać, że Ministerstwo Rolnictwa da potrzebne fundusze na powyższe prace;

4) W sprawie kierunku hodowli bydła czerwonego polskiego: Dążyć w hodowli bydła czerwonego polskiego do typu o wydajności dużej ilości tłustego mleka, ze specjalnym uwzględnieniem dobrego umięśnienia;

5) W sprawie właściwej oceny wartości użytkowej krowy czerwonej polskiej: Przy zapisywaniu krów do ksiąg rodowodowych, przy każdorazowej ocenie krów i ich potomstwa na wystawach, a także we wszystkich wykazach i katalogach wystawowych, przeznaczonych dla sędziów i dla publiczności, należy uwzględnić ciężar własny krowy (żywa waga). Żywą wagę krowy należy brać w okresie niecielenia krowy. Właściwą oceną krowy, będzie wydajność w stosunku do tej wagi;

6) W sprawie oceny pokroju: Przy licencji sztuk należy ustalić wymagania w zależności od wieku, to znaczy, że przy punktacji opartej na pomiarach, należy wziąć pod uwagę różnice zachodzące z wiekiem.

Przy licencji młodszych sztuk (szczególnie młodszych buhajków), należy uwzględnić niektóre różnice, natomiast przy licencji starszych sztuk — wysokość tułowia i krzyża nie powinny się znacznie różnić. Głębokość i szerokość piersi i długość tułowia powinny być w starszym wieku stosunkowo większe;

7) W sprawie metod punktacji i oceny pokroju: a) ocena buhai i krów powinna być oparta na systemie procentowym, stopniowym, b) buhaje i krowy winny być oceniane według innej punktacji, c) jako najważniejsze, co do ilości przyznanych punktów, należy uznać punktowanie oznak mleczności i budowy zadu;

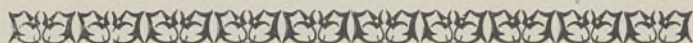
8) W sprawie stworzenia komisji eksportowej i szluzowania ciał kierowniczych Związku, uchwalono narazie sprawy te odłożyć i nie zajmować się nimi, dopóki nie będą uzgodnione zasady licencji;

9) W sprawie powstawania nowych Związków terytorjalnych, w większości wypowiedziano się za nieorganizowaniem nowych Związków, a to ze względu, że: a) obecne wysiłki iść powinny w kierunku ujednolajnienia metod pracy, a nie ich różniczkowania, b) nie zachodzi istotna potrzeba tworzenia tych Związków, c) dotychczasowa obserwacja wykazała, że nowe Związki są przeważnie oparte na bardzo słabych podstawach materialnych i stąd dla wyszukiwania jak najobfitszych źródeł dochodu, licencja odbywa się raczej na ilość, niż na jakość co obniża powagę pracy i wywołuje brak zaufania do tego rodzaju Związków;

10) W sprawie planu dalszej akcji unifikacyjnej uchwalono, by w lutym 1930 r. zwołać następne zebranie i charakter jego utrzymać w formie dzisiejszego zebrania, przyczem skład osób ma być ten sam.

Zwołanie komisji i zebrania następnego oddano ponownie w ręce prof. dr. J. Rostafińskiego.

Celem opracowania protokółarnego i opublikowania treści obrad niniejszego zebrania, wybrano komitet redakcyjny z następujących osób: prof. dr. J. Rostafińskiego, red. Z. Ihnatowicza, insp. M. Malickiego.

Kronika i rozmaitości.

Jubileuszowa kampanja Targów Wschodnich.

Na rok 1930 przypada dziesięciolecie działalności Targów Wschodnich we Lwowie. Tegoroczna kampanja zatem będzie jako jubileuszowa, manifestacją gospodarczą, opartą na znacznym rozszerzonym programie, o całkiem specjalnym charakterze i przekroczy niewątpliwie zwyczajne dotychczasowe ramy. W myśl świeżo zapadłej uchwały Komitetu Wykonawczego Targów Wschodnich dziesięcią kampanja odbywać się będzie bezpośrednio po żniwach w czasie od 2 do 16 września. Zgodnie z praktyką życia gospodarczego porę tę ze względu na potrzeby i interesy ludności rolniczej, zamieszkującej najbliższą strefę

terytorjalnego oddziaływania Targów Wschodnich i stanowiącej na rynku wewnętrznym i w krajach ościennych główny trzon konsumptów, który w tym okresie zaczyna pokrywać sezonowe swe zapotrzebowania, uważać należy za najwłaściwszą i najdogodniejszą. W związku z powszechnie przewidywanym wzmocnieniem propagandowych i akwizycyjnych walorów jubileuszowej kampanji i jej wyjątkowym znaczeniem, zaznacza się zarówno w kołach krajowego przemysłu, jak i wśród krajowych przedstawicieli firm zagranicznych, żywy ruch w kierunku poczynienia jaknajwcześniejszych przygotowań, celem zapewnienia sobie odpowiedniego miejsca na terenie jubileuszowej kampanji i skutecznego wyzyskania wszystkich jej możliwości handlowych.

Zdrowotność zwierząt, a rozrost hodowli.

W związku ze spadkiem cen na zboże i kartofle wzmagają się też i hodowla, jako w obecnej chwili najrentowniejsza. By hodowlę tę utrzymać i nadal należy zwracać baczną uwagę na jej stan zdrowotny. Wśród wielu chorób nawiedzających naszą hodowlę, największe może spustoszenie robi motyllica, gdyż, jak wykazują niektóre rzeźnie, występowanie jej dochodzi do 77% sztuk wśród zabitego bydła i owiec. Całe szczęście, że mamy obecnie niezawodny środek leczniczy pod nazwą *Distol*, którym możemy uratować nasze pogłowie od poważnych strat.

IV. ogólnokrajowy targ rolniczo-nasienny we Lwowie.

Niezależnie od rozpoczętej już, przedwstępnej akcji organizowania na rok bieżący dziesiątej jubileuszowej kampanji, urządzają Targi Wschodnie po raz czwarty już z rzędu, doroczny przedwiosenny Ogólno-Krajowy Targ Rolniczo-Nasienny, który pod patronatem specjalnie w tym celu utworzonego Komitetu Organizacyjnego odbędzie się w dniach 23, 24 i 25 lutego b. r. w sali giełdowej Izby Handlowo-Przemysłowej we Lwowie. Doroczna ta, rolniczo-handlowa impreza ma za sobą już trzyletni, chlubnie odbyty, okres próbny, którego rezultaty i doświadczenia stanowią najpewniejszą rękojmię, że stworzenie przed trzema laty z inicjatywy Targów Wschodnich trwałego, perodycznie działającego ośrodka dla podaży i zbytu nasion w metropolii handlowej południowo-wschodnich rolniczych województw Rzeczypospolitej, wynikało z trafnego wyuczucia praktycznych potrzeb życia gospodarczego, dzięki czemu placówka ta wykazuje z roku na rok wzrastające postępy. Jak z dotychczasowych zapowiedzi i zgłoszeń wnosić wolno, dogodny termin, w którym pokrycie zapotrzebowania w dziale materiału siewnego i sprzętu gospodarskiego jest dla rolnika sprawą szczególnie aktualną, wyłącznie sprzedażny cel imprezy i jej wypróbowane walory praktyczne, zapewniają i tym razem przedsięwzięciu temu jak najlepsze powodzenie.

Jak się dowiadujemy targ tegoroczny obejmować będzie pasze i karmy wszelkiego rodzaju (makuchy, otręby i przetwory łubinowe, mączka mienska i rybna, przetwory pastewne ziemniaków i buraków, oraz pastewne środki mineralne, jak fosforan wapienny i kreda szlamowaj. Ponadto przewidywany jest dział jedwabnictwa.

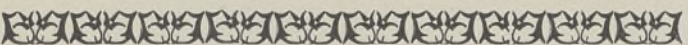
SPROSTOWANIE.

Dotyczy artykułu „Kontrola Mleczności w Wielkopolsce r. 1928/29“, zamieszczonego w Przeglądzie Hodowlany Nr. 11/29.

W zestawieniu obór, które umieściłem we wspomnianym artykule mylnie podałem przeciętny % tłuszczu, oraz roczną produkcję kg. tłuszczu obory w Bartoszewicach.

Obora w Bartoszewicach wykazała w roku 1928 i 1929 przeciętną mleczność 3.122 kg., przeciętny % tłuszczu 3,97, przeciętną wydajność tłuszczu 124 kg.

Zaznaczam, że obora w Bartoszewicach należy do nielicznych w Wielkopolsce obór zarodowych rasy czerwonej krajowej. Obora ta dzięki systematycznej pracy Zarządu Dóbr Sieleckich należy do jednej z czołowych obór tej rasy bydła. S. Hoser.

Adresy hodowców.

W dziale tym umieszczamy adresy tylko hodowców zwierząt domowych prenumeratorów «Przeglądu Hodowlanego» za opłatą zł. z.

Redakcja.

1. Bydło.

A. Bydło nizinne czarno-białe

I. Zrzeszenia hodowców.

Związek Hodowców Bydła nizinnego czarno-białego w Warszawie, ul. Kopernika 30, II p. (tel. 442-01).

Wkp. T-wo Hodowców Bydła nizinnego czarno-białego w Poznaniu, ul. Mickiewicza 33, w gmachu Wkp. Izby Rolniczej (nr. tel.: 62-43, 63-84, 63-85).

Pomorskie T-wo Hodowców Bydła nizinnego czarno-sroka-tego w Toruniu, plac św. Katarzyny 1 (tel. Toruń 64).

Lubelski Związek Hodowców Bydła w Lublinie, ul. Krakowskie Przedmieście 64 (Syndykat), Skrzynka pocztowa 55, tel. 143.

II. Obory.

Majętność Pamiątkowo, powiat poznański, p. i st. kolejowa w miejscu (tel. 7), otrzymała za mleczność obory w r. 1924/25 złoty medal.

Sprenger — Działyn, pow. Gniezno. Obora zarodowa czystej krwi wschodnio-fryzyjskiej na folwarku w Dębicy w r. 1928/29: 6652,07 kg. mleka o 3,19% tłuszczu.

Ign. Żylicz z Domeny Góra, p. Zamostne (tel. 8), st. kol. Wejherowo-Góra. Obora zarodowa bydła czarno-białego. Przeciętna mleczność w r. 1928/29 od krów normalnych 5235 kg. 3,34%.

Dr. J. Busse z Tupadł, p. i st. Kcynia. Przec. mleczność w r. 1926/27: 4896 kg. o 3,9%.

F. Czapski z Obry Wkp., p. i st. Golina (tel. Koźmin 4).

Majętność Niepruszevo pow. Grodziski, poczta i stacja kolejowa Otusz (tel. Buk 15). Obora zarodowa.

Majętność Pawłowice, p. i st. Pawłowice (tel. Leszno Wkp. 20).

St. Karłowski z Szelejewa, p. i st. Szelejewo Wkp. (tel. Gostyń 40).

Majętność Strumiany, p. i st. kol. Kostrzyn (tel. 4). Obora zarodowa bydła nizinnego czarno-białego, właśc. St. Broekere.

Majętność Niechanowo, pow. Gniezno, (tel. nr. 1), właśc. L. Żółtowski. Obora zarodowa bydła czarno-białego.

A. Dietsch z Chrustowa Wkp., p. i st. Oborniki (tel. Oborniki 19). Obora czystej krwi wschodnio-fryzyjskiej.

Majętność Sielec Stary, pow. rawicki, p. i st. Jutrosin, tel. Jutrosin 1, (Kasa Dóbr Sieleckich).

Majętność Zalesie, p. i st. Zalesie, pow. Gostyń, (tel. Borek 21 i Zalesie 1), właśc. K. Stablewski.

Majętność Żegocin, powiat Pleszew, telefon Żegocin nr. 1. Obora zarodowa rejestrowana w Wielkopolskiej Izbie Rolniczej.

Wł. Fenrych, Przybroda p. Rokietnica Włkp. Obora zarodowa czarno-biała nizinna, kilkakrotnie odznaczona medalami W. I. R. za wykazane mleczności.

J. Czarnowski, maj. Łęki, p. Kutno. Przeciętna mleczność obory w roku 1928/29 5400 kg. mleka, przy 3,30% tłuszczu. Obora składa się z 92 krów I kategorii.

B. Bydło krajowe.

I. Zrzeszenia hodowców.

Związek Hodowców Bydła Polskiego (czerwone i białogrzbiety) w Warszawie, ul. Kopernika 30, (tel. 442-01).

II. Obory.

Ferdynand Cybulski. Przytocznica p. Doruchów (tel. 2), pow. Ostrzeszów. Obora zarodowa czerwonego bydła polskiego, wysoka mleczność.

Majętność Bartoszewice, pow. rawicki, p. i st. Jutrosin, tel. Jutrosin 1, (Kasa Dóbr Sieleckich). Największa obora zarodowa bydła krajowego w Wielkopolsce.

Domaniowice, obora zarodowa bydła polskiego. Wysoka użytkowość. Administr. A. Wierzbiński. Warszawa. Grochów-dwór.

C. Bydło wschodnio-fryzyjskie czerwono-białe.

Związek Hodowców Bydła Wschodnio-Fryzyjskiego Czerwono-Białego w Warszawie, ul. Kopernika 30, II p. (tel. 442-01).

2. Trzoda Chlewna.

Wkp. Związek Hodowców Trzody Chlewnej w Poznaniu, ul. Mickiewicza 33, w gmachu Wkp. Izby Rolniczej (tel. 62-43, 63-84, 63-85).

Pomorski Związek Hodowców Trzody Chlewnej w Toruniu, pl. św. Katarzyny 1 (tel. 64).

Związek Hodowców Trzody Chlewnej w Warszawie, ul. Kopernika 30, II p. (tel. 442-01).

1. Wielka Biała Angielska.

Ign. Żylicz z Domeny Góra, p. Zamostne (tel. 8), st. kol. Wejherowo-Góra.

Majętność Wapno, p. Wapno, pow. Wągrówiec, Zakłady „Solvay”, Tow. z o. p. Warszawa.

Majętność Żegocin, powiat Pleszew, tel. Żegocin nr. 1. Zarodowa chlewnia rejestrowana w Wielkopolskiej Izbie Rolniczej.

Majętność Kwilcz, p. Kwilcz, pow. Międzychód, właśc. Dobiesław hr. Kwilecki.

Majątek Michałowice, poczta Rudki, obok Lwowa, właśc. Dr. Henryk Pawlikowski. Zarodowa chlewnia zarejestrowana w Związku Hodowców Trzody Chlewnej we Lwowie.

Stanisława Krasieńska majątek Wola Suchożebrska, poczta Siedlce, skrz. poczt. 57. Zarodowa Chlewnia rejestrowana w Związku Hodowców Trzody Chlewnej w Warszawie przy C. T. R.

II. Biała Ostroucha.

Majętność Wólka, p. Września, pow. Września, właśc. Treppmacher-Schwanke. Chlewnia zarodowa.

Majętność Zalesie, p. Borek, pow. Gostyń, właśc. Kazimierz Stablewski.

Majętność Strychowo, p. Gniezno, pow. Gniezno, właśc. Alfred Glockzin.

Majętność Krześlice, p. Pobiedziska, pow. Poznań, właśc. Bern. Brandis.

Majętność Sielec, p. Podobowice, powiat Żnin, właśc. Zofja Unrużyna.

Majętność Bronisławki, p. Kruszewo, powiat Czarnków, właśc. Antoni Prell.

Majętność Koszkowo, p. Borek, powiat Gostyń, właśc. Roger hr. Raczyński.

Majętność Piotrowo, p. Szoldry, powiat Śrem, właśc. L. Szczepkowska.

Majętność Kobylniki, p. Kościan, pow. Kościan, właśc. D. hr. Kwilecki.

Majętność Chełmno, p. Pniewy, pow. Szamotuły, właśc. E. Lehmann-Nitsche.

Majętność Pawłowice, p. Pawłowice, powiat Leszno, właśc. hr. Mielżyńska.

Majętność Strzyżewice, p. Leszno, pow. Leszno, właśc. F. Haertle.

Majętność Parzęczew, p. Góra, powiat Jarocin, właśc. Fischer-Mollard.

Majętność Rokosowo, p. Rokosowo, pow. Gostyń, właśc. Jan ks. Czartoryski.

Majętność Pudliszki, p. Krobia, pow. Gostyń, właśc. Stanisław Fenrych.

Majętność Góra, p. Góra, pow. Jarocin, właśc. Fischer v. Mollard.

Majętność Dobrzyniewo, Dobrzyniewo, p. Wyrzysk, pow. Wyrzysk, właśc. Kujath-Dobertin.

Majętność Ciołkowo, p. Krobia, pow. Gostyń, właśc. dr. Kirchhoff.

Majętność Konarzewo, p. Dopiewo, pow. Poznań, właśc. ks. Jan Czartoryski.

Majętność Dopiewiec, p. Dopiewo, pow. Poznań, właśc. ks. Jan Czartoryski.

Majętność Żabiczyn, p. Rąbczyn, pow. Wągrówiec, właśc. Roman Janta-Polczyński.

Majętność Urbanowo, Urbanowo, pow. Grodzisk (Włkp.), właśc. Zw. rodziny Żółtowskich.

Majętność Paruszewo, pow. Września, właśc. D. Bożeszewski.

III. Uszlachetniona Krajowa (Westfale).

Majętność Podgradowice, p. Rakoniewice, pow. Wolsztyn, właśc. Karol Linke.

Majętność Gutowo Małe, p. Września, pow. Września.

Majętność Chaławy, p. Szoldry, pow. Śrem, właśc. Leonja Szczepkowska.

Majętność Grabianowo, p. Szoldry, pow. Śrem, właśc. Antonina Mańkowska.

IV. Wielka Czarna Angielska (Cornwall)^o

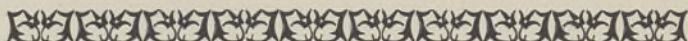
Majętność Zbietka, p. Mieścisko, pow. Wągrówiec, właśc. K. Grabowski.

Majętność Słomowo, p. Parkowo, pow. Oborniki, właśc. Jan Turno.

Majętność Dobrzyniewo, Dobrzyniewo, p. Wyrzysk, pow. Wyrzysk, właśc. Kujath-Dobbertin.

3. Owce.

Związek Hodowców Owiec w Warszawie, ul. Kopernika 30, II p. (tel. 442-01).

Wiadomości targowe.

Ceny bekonów w Anglii.

Za 1 ctw. w szylingach

1 ctw. = 0.508 kwintala. 1 szyling = około 2,17 złotego.

Pochodzenie	27.XII.29	30.XII.29	7.I.30	14.I.30	20.I.30
Duńskie . .	101—110	—	99—110	101—110	102—111
Szwedzkie .	98—106	98—106	95—106	98—106	102—108
Holendersk.	92—101	93—101	93—101	96—101	100—107
Polskie . .	76—90	76—90	76—90	80—90	94—99
Rosyjskie .	64—76	70—76	72—78	76—82	86—92

N A B I A Ł.

Rynki krajowe.

Zarząd Zrzeszenia Producentów Mleka Warszawa, Kopernika 30.
podaje ceny:

Mleko za litr w hurcie.	od dn. 4.I.30	od dn. 9.I.30
„ loco stacja nadawcza	zł. 0.31	zł. 0.36
„ „ „ Warszawa	„ 0.33	„ 0.38

Nabiałowa Komisja Cennikowa w Warszawie
podaje ceny hurtowe masła za 1 kg. w złotych:

	od dn. 1.I.30	od dn. 3.I.30	od dn. 13.I.30	od dn. 17.I.30	od dn. 25.I.30
Masło wyborowe I gat.	6,40	5,80	5,80	5,80	6,00
„ mleczar. deser. II gat	5,90	5,40	5,20	5,00	5,20
„ „ „ solone	6,00	5,40	5,20	5,00	5,00
„ ośłkowe	5,40	4,60	4,40	4,00	4,00

Do cen hurtowych można doliczać w sprzedaży detalicznej od 10—15% zysku.

Związek Spółdzielni Mleczarskich i Jajczarskich w Warszawie
podaje ceny jaj:

Jaja cena za 1 kg. w zł.	od dn. 4.I.30	od dn. 11.I.30	od dn. 18.I.30
„	4,00—4,20	4,00	3,00

Rynki zagraniczne.

BERLIN.

ceny w markach niemieckich za 1 kg.

	od dn. 2.I.30	od dn. 7.I.30	od dn. 18.I.30	od dn. 25.I.30
Masło I gatunek	3,32	3,36	3,10	3,10
„ II „	3,02	3,02	2,80	2,80
„ odpadkowe	2,70	2,70	2,48	2,48

Jaja za 1 sztukę w fenigach:	od dn. 3.I.30	od dn. 11.I.30	od dn. 17.I.30	od dn. 25.I.30
„ niemieckie wagi ponad 65 gr. 18½	16½	16½	16½	16
„ „ „ 60 „ 17	15	15	15	15
„ „ „ 53 „ 15	13	13	13	13
„ „ „ 48 „ 12 10½—11 10½—11 10½—11	10½—11 10½—11	10½—11	10½—11	—
„ polskie świeże normalne	10—10½	10—10½	—	—
„ „ z chłodni ekstra duże	12—13	12	10	—

LONDYN.

Masło za ctw. w szylingach:	od dn. 7.I.30	od dn. 14.I.30	od dn. 27.I.30
„ nowozelandzkie najlepsze	156—160	154—158	153—159
„ australijskie	152—156	150—154	151—154
„ duńskie	176—178	168—170	172—173
„ polskie	142—148	140—146	140—146

Jaja za 120 sztuk w szylingach:	od dn. 7.I.30	od dn. 11.I.30	od dn. 27.I.30
„ angielskie standard	22,6—23	19,6—20	19,9—30
„ holenderskie brunatne	20—21	17—18,6	14,3—15
„ polskie niebieskie	12,9—13,6	12,6—13,9	11—12,6
„ „ ciężkiej wagi	15,6	—	—
„ „ czerwone	10,9	9,9—10	8,3—8,6

Handel zagraniczny Rzeczypospolitej Polskiej *).
Zwierzęta żywe, wytwory pochodzenia zwierzęcego oraz pasze.

Przywóz do Polski.

	T o n n y		Tysiące złotych	
	Grudzień 1929	Grudzień 1928	Grudzień 1929	Grudzień 1928
Zwierzęta żywe sztuk	31.666	1.764	665	198
Tłuszcze zwierzęce jadalne tonn	2 296	1.291	5.991	3.344
Pasze	6.092	4.385	1.701	1 742

Wywóz z Polski.

	T o n n y		Tysiące złotych	
	Grudzień 1929	Grudzień 1928	Grudzień 1929	Grudzień 1928
Konie . . . . . sztuk	873	1.014	254	489
Bydło rogate	4.973	249	2.415	273
Trzoda chlewna	46.290	89.766	9.621	14.953
Gęsi	93.625	46.394	987	422
Mięso świeże, solone i mroz. tonn	2.088	2.675	6.497	7.154
Masło	974	490	5.672	3.415
Jaja	1.975	1.409	7.427	4.626
Włosie i szczecina	58	52	444	346
Pierze, puch i wyroby	199	225	1.349	1.064
Pasza	42.786	23.230	8.202	4 759

Ceny pasz treściwych.

Spółdzielnia Członków Zrzeszenia Producentów Mleka, Warszawa, Kopernika 30, podaje ceny pasz w ładunkach wagonowych 15 tonnowych za 100 kg w złotych:

LOCO WARSZAWA	4.I.30	7.I.30	15.I.30	21.I.30
Otręby żytnie	13,75—14,00	13,25—13,50	12,75—13,00	11,00—11,50
„ pszenne grube „Schale“	20,00—21,00	20,00—21,00	20,00—21,00	20,00—20,50
„ „ „ średnie	17,00—18,00	16,50—17,50	—	—
Makuchy lniane	42,00—43,00	42,00—43,00	40,00—41,00	39,00—40,00
„ rzepakowe	33,00—34,00	33,00—34,00	30,00—31,00	29,00—30,00
„ słonecznikowe	40,00	38,00	38,00	38,00
Sruta sojowa „Imperial“ 45% białka, 1—2% tłuszczu, loco granica polsko-niemiecka	48,00	46,00	44,00	44,00

*) Z „Wiadomości Statystycznych“ G. U. S.

ZWIERZĘTA RZEŻNE.

Targowica miejska w Poznaniu.

	Ceny w złotych za 100 kg. ż. w.			
	dn. 30.XII.29	dn. 8.I.30	dn. 14.I.30	dn. 21.I.30
I. Bydło rogate. A. Woły:				
1) pełnom. wytuczone niezaprzęgane.	—	—	136 — 144	136 — 144
2) mięsiste tuczone młodsze do lat 3-ch	136 — 142	132 — 138	126 — 134	126 — 134
3) „ „ starsze	—	—	—	—
4) miernie odżywione	—	—	—	—
B. Stadniki:				
1) wytuczone pełnomięsiste	146 — 152	140 — 146	134 — 142	134 — 142
2) tuczone mięsiste	132 — 138	126 — 134	124 — 130	124 — 130
3) nietuczone dobrze odżywione starsze.	118 — 126	116 — 120	114 — 120	114 — 120
4) miernie odżywione	106 — 114	104 — 110	100 — 110	100 — 110
C. Krowy:				
1) wytuczone pełnomięsiste	144 — 150	138 — 144	136 — 140	136 — 140
2) tuczone, mięsiste	130 — 136	124 — 130	120 — 126	120 — 126
3) nietuczone, dobrze odżywione starsze	110 — 120	110 — 118	104 — 110	104 — 110
4) miernie odżywione	80 — 90	80 — 90	80 — 90	80 — 90
D. Jałowice:				
1) wytuczone pełnomięsiste	144 — 152	140 — 148	136 — 140	136 — 140
2) tuczone, mięsiste	130 — 140	128 — 136	124 — 132	124 — 132
3) nietuczone, dobrze odżywione	116 — 120	110 — 118	106 — 114	106 — 114
4) miernie odżywione	100 — 110	100 — 110	100	100
E. młodzież:				
1) dobrze odżywiona.	106 — 114	104 — 110	100 — 110	100 — 110
2) miernie odżywiona	96 — 100	96 — 100	96 — 100	96 — 100
F. Cielęta:				
1) najprzedniejsze cielęta wytuczone.	200 — 210	180 — 190	160 — 170	150 — 160
2) tuczone cielęta	180 — 190	160 — 170	150 — 156	140 — 148
3) dobrze odżywione.	160 — 170	150 — 156	140 — 146	130 — 136
4) miernie odżywione	140 — 150	140 — 146	120 — 132	115 — 120
II. Owce:				
1) wytuczone, pełnomięsiste jagnięta i młodsze skopy	140 — 154	140 — 160	136 — 144	140 — 146
2) tuczone starsze skopy i maciorki	—	130 — 134	120 — 130	130 — 136
3) dobrze odżywione.	—	—	—	116 — 120
4) miernie odżywione	—	—	—	—
III. Świnie (tuczniki):				
1) pełnomięsiste od 120 — 150 kg. ż. w.	250 — 258	248 — 252	246 — 250	238 — 242
2) „ „ 100 — 120 „ „ „	240 — 248	240 — 246	238 — 244	232 — 236
3) „ „ 80 — 100 „ „ „	230 — 236	230 — 236	230 — 236	226 — 230
4) mięsiste świnie ponad 80 kg. ż. w.	214 — 224	214 — 224	214 — 224	210 — 220
5) maciory i późne kastraty	200 — 206	200 — 206	200 — 206	190 — 200
6) świnie bekonowe	214 — 224	214 — 224	214 — 224	210 — 220